

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

2124083

**SÝPKA AKO STRÁŽCA HODNÔT JABLONOVA
NAD TURŇOU**

2011

Bc. Atila Kardos

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO ROZVOJA

**SÝPKA AKO STRÁŽCA HODNÔT JABLONOVA
NAD TURŇOU**

Diplomová práca

Študijný program:	Manažment rozvoja vidieckej krajiny a vidieckeho turizmu
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra udržateľného rozvoja
Školiteľ:	Ing. Pavol Otepka, PhD.

Nitra, 2011

Atila Kardos, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE**

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Názov záverečnej práce: Sýpka ako strážca hodnôt Jablonova nad Turňou

Označenie záverečnej práce: diplomová práca

Jazyk, v ktorom sa práca vypracuje: slovenský

Anotácia (nepovinné): Cieľom je na základe analýzy a zhodnotenia poskytovaných služieb vo vybranom zariadení vidieckeho turizmu a agroturizmu navrhnúť ich vylepšenie v prospech poskytovateľa aj užívateľa týchto služieb. Práca je zameraná na popis, rozbor a hodnotenie jednotlivých hlavných, doplnkových a špecifických služieb vybraného zariadenia poskytujúceho agroturistické služby na vidieku pri zohľadnení princípov šetrného (citlivého) využívania primárnej ponuky cestovného ruchu v danej lokalite. Zariadenie bude navrhnuté a vybrané po konzultácii so študentom ako aj s jeho majiteľom, príp. inou zodpovednou osobou v konkrétnom podniku vidieckeho cestovného ruchu poskytujúceho špecifické agroturistické služby. Dosiahnuté výsledky budú konfrontované s výsledkami z porovnateľných štúdií, pričom sa identifikujú možné príčiny problémov, nedostatkov a navrhnú sa činnosti vedúce ich eliminácii alebo úplnému odstráneniu.

Študent: Bc. Atila Kardos

Fakulta: Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja

Študijný program: manažment rozvoja vidieckej krajiny a vidieckeho turizmu

Študijný odbor: 6218800 verejná správa a regionálny rozvoj

Školiace pracovisko: Katedra udržateľného rozvoja

Fakulta: Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja

Školiteľ: Ing. Otepka Pavol, PhD.

Konzultant: -

Vedúci školiaceho pracoviska: Ing. Otepka Pavol, PhD.

Dátum schválenia: 03. 12. 2010

.....
podpis vedúceho školiaceho pracoviska

Abstrakt

V predloženej diplomovej práci sme sa zamerali na využitie historickej sýpky vhodnej na organizovanie kongresového cestovného ruchu formou rekvalifikačných kurzov na tému „Reč tela“. Kurzy sú vhodné pre každého, kto má záujem nadobudnúť praktické poznatky z oblasti reči tela. Sú vhodné najmä pre firmy, ktorých zamestnanci sú počas práce často v konfrontácii s ľuďmi a majú záujem alebo potrebu investovať do ľudských zdrojov za účelom zvýšenia kvality výkonu ich pracovnej činnosti ako aj iných sfér ich osobného života. V práci sú uvádzané prednosti organizovania kurzov ako inovatívne riešenie využitia potenciálu, ktorou obec disponuje. Tým, že sa školenia budú organizovať v historickej budove a školení budú môcť spoznať historické a kultúrne pozadie obce a okolia, sa dá povedať, že celý produkt vystupuje ako strážca hodnôt Jablonova nad Turňou. V práci je opísaný priebeh pobytu školených z dvoch stránok. Prvú časť zahŕňa samotné školenie rozpísané v kapitole „priblíženie si tém školenia,“ v ktorej sa nachádza opis tém, ktorých sa školenie bude týkať. Druhú časť tvoria mimoškoliace aktivity rozpísane formou itineráru ako exkurzie do okolia za prírodno-poznávacími a kultúrno-historickými aktivitami. Práca má experimentálny charakter. Hlavný význam práce spočíva v tom, že keď chceme znížiť migráciu z obce a zlepšiť podmienky života v Jablonove nad Turňou, musíme efektívnym spôsobom využívať potenciál, ktorým obec disponuje. Existencia jednej podnikateľskej aktivity môže následne vytvárať podmienky pre rozvoj ďalších podnikateľských aktivít, tým sa postupne vytvárajú lepšie podmienky pre život v obci a aj dôvody prečo by nemuseli z Jablonova nad Turňou ľudia odchádzať za prácou a lepším životom.

Kľúčové slová: sýpka, kongresový cestovný ruch, reč tela, ľudské zdroje, Jablonov nad Turňou, udržateľnosť podnikania

Abstract

In the following diploma work we focused on the use of an historic granary which is appropriate for organizing congress tourism in the form of retraining courses in body language. Courses are suitable for anyone who is interested in gaining practical knowledge in body language. They are particularly appropriate for companies whose employees are during work often confronted with people and have an interest or need to invest in human resources to increase the quality of performance of their activities as well as other spheres of their personal life. In this work are given priority organizing courses as an innovative solution of the potential which the municipality has. Training will be organized in a historic building and training will be able to recognize the historical and cultural background of the village and its surroundings, it can be said that the entire product acts as the guardian of values of Jablonov nad Turňou. The work describes the course in two aspects. The first part involves the actual training, written down in "approximation to training topics" which contains a description of the topics which the training will cover. The second part consists of activities, which will happen described as off-schooling. itinerary activities as excursions into the surrounding natural and cultural-cognitive and historical activities. The work has an experimental character. The main importance of the work lies in the fact that if we want to reduce migration from villages and improve living conditions in Jablonov nad Turňou, we have to effectively exploit the potential which the municipality has. The existence of single business activities can then create conditions for further development of business activities, thereby gradually create better conditions for life in the village and the reasons why people should not leave Jablonov nad Turňou because of work and a better life.

Key words: granary, congressional tourism, body language, Jablonov nad Turňou, sustainability of business

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som diplomovú prácu na tému: „Sýpka ako strážca hodnôt Jablonova nad Turňou“ vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru súvisiacu so zameraním diplomovej práce.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak hore uvedené údaje nie sú pravdivé.

Nitra, 26. 04. 2011

.....

podpis

Touto cestou vyslovujem poďakovanie Ing. Pavlovi Otepkovi, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Obsah

	Úvod	10
1.	PREHLAD O SÚČASNOM STAVE RIEŠENEJ PROBLEMATIKY	11
1.1	Charakteristika Cestovný ruch	11
1.2	Definície cestovného ruchu	11
1.3	Význam cestovného ruchu	12
1.4	Definícia vidieckeho turizmu a agroturizmu	12
1.5	Politika rozvoja cestovného ruchu na vidieku v Slovenskej republike	14
1.6	Pozitíva a negatíva cestovného ruchu v miestnom rozvoji	15
1.7	Postavenie cestovného ruchu na Slovensku	16
1.8	Podmienky a bariéry rozvoja vidieckeho turizmu a agroturizmu	17
1.9	Kongresové služby	19
1.9.1	Charakteristika a význam kongresových podujatí	20
1.9.2	Materiálno technické podmienky poskytovania kongresových služieb	21
1.10	Zásady pri príprave projektov rozvoja cestovného ruchu v regióne	23
2.	CIEĽ PRÁCE	25
3.	METODIKA PRÁCE	26
4.	VÝSLEDKY PRÁCE	27
4.1	Predstavenie miest rozvoja	27
4.1.1	Esterházyovská panská sýpka v Bódvaszilasi	28
4.1.2	Jablonovská sýpka	29
4.2	História obce Jablonov nad Turňou	30
4.3	Polohopis obce	30
4.4	Kultúrna úroveň obce	31
4.5	Cestovný ruch a Jablonov nad Turňou	32
4.6	Ubytovacie zariadenia	34
4.7	SWOT analýza – cestovný ruch a public relation	34
4.8	Predmet rekvalifikačného kurzu - Reč tela	37
4.9	Priebeh školiaceho procesu	38

4.9.1	Priblíženie si tém školenia	38
4.9.1.1	Základy reči tela	38
4.9.1.2	Predávanie a presviedčanie	40
4.9.1.3	Rokovanie	48
4.9.1.4	Ako byť asertívny	49
4.9.1.5	Klamanie	51
4.9.1.6	Medzinárodná etiketa	53
4.10	Mimoškoliace aktivity	60
4.10.1	Exkurzie	60
4.10.2	Itinerár	61
5.	EKONOMICKÁ ANALÝZA PROJEKTU	68
6.	NÁVRHY	70
7.	ZÁVER	72
8.	ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	73
	PRÍLOHY	

ÚVOD

Nízka úroveň rozvoja priemyslu a služieb v Slovenských dedinách núti občanov, ktorí chcú žiť a pracovať na území svojej obce, rozmýšľať novým spôsobom. Jedným z hlavných obmedzení, ktoré sú v obci Jablonov nad Turňou je, že sa kataster obce sa nachádza na chránenom krajinnom území Slovenský Kras, čo z legislatívneho hľadiska v značnej miere obmedzuje miestnych podnikateľov v podnikaní. Z druhej strany sa ale nedevasťuje príroda a je zachovaný prirodzený ráz krajiny, čo je veľmi významný faktor moderného života 21. storočia. Práve príroda predstavuje potenciál, ktorý treba efektívne využiť a skombinovať s ďalšími činnosťami za pomoci ktorých sa môžu vytvárať nové podmienky na podnikanie.

Rozvoj vidieckej turistiky a jej špecifického produktu patri medzi dôležité nástroje ekonomického oživenia regiónu. Umožňuje využívať miestne danosti a zvláštnosti prírodného prostredia i ľudovej architektúry. Diplomová práca na tému „Sýpka ako strážca hodnôt“ chce využiť potenciál ponúkaný obcou na formu kongresového cestovného ruchu, ktorý je v dedinách na Slovensku novodobý a konkurencieschopný. Tento druh cestovného ruchu sa spravidla vykonáva v mestách a iba zriedka alebo v obmedzenej forme býva doplnený mimoškoliacimi aktivitami orientovanými na prírodno-poznávacie a kultúrno-historické aktivity. Prácou chceme dosiahnuť pokrok vo využití potenciálu, ktorým disponuje obec na moderné a progresívne formy podnikania v kongresovom cestovnom ruchu.

Je potrebné si uvedomiť, že každá krajina má čo ponúknuť a ani Slovensko v tejto oblasti nezaostáva. Slovensko je vďaka svojej zaujímavej prírode i početným historickým pamiatkam turisticky prítiahľivou a lákavou krajinou s nevyužitými možnosťami, a to najmä z hľadiska cestovného ruchu.

1. Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Charakteristika cestovného ruchu

Cestovný ruch a cestovanie majú veľmi dlhú históriu a sú späté s počiatkami našej civilizácie. Prvé výpravy viedli po súši a aj po vode, neskôr taktiež vzduchom a nakoniec aj vesmírnym priestorom. Ich dôvody boli obchodné (obchodné cesty), vojensko-politické (dobyvateľsko - vojenské ťaženia), náboženské (misijná činnosť), poznávacie (prírodovedecké expedície), športové (zdoľávanie veľhôr), alebo dokonca čisto prestížne (prvý človek vo vesmíre, prvé pristátie na Mesiaci). K najznámejším postavám počiatkov cestovania nepochybne patria Marco Polo a Krištof Kolumbus. S novodobým rozvojom cestovného ruchu a jeho hromadným organizovaním je nezapomenuteľne spojené meno Angličana Tomasa Cooka, ktorý v roku 1841 založil prvú a dodnes fungujúcu cestovnú kanceláriu.

(Foret, M. – Foretová, V.2001)

1.2 Definície cestovného ruchu

Podľa definície Svetovej organizácie cestovného ruchu (World Tourism organisation – WTO) pod pojmom cestovný ruch rozumieme všetok pohyb človeka mimo miesta bydliska, okrem jeho cesty do práce počas doby kratšej ako jeden ucelený rok s cieľom zotavenia, kúpeľnej liečby, poznávanie, kultúrneho i športového vyžitia a služobných ciest.

(Otepka, P. – Habán, M.2007)

Podľa C. Kaspara (1995) je cestovný ruch súhrn vzťahov a javov, ktoré vyplývajú z cestovania alebo pobytu osôb, pričom miesto pobytu nie je hlavným ani trvalým miestom bývania a zamestnania.

Gučík et al. (2004) uvádza, že cestovný ruch možno chápať ako ucelený teoretický systém.

Cestovný ruch charakterizujeme aj ako odvetvie, ktoré má zabezpečiť osobitný druh spotreby služieb a tovaru, ktoré prinášajú rekreačný efekt pri produkcii pracovnej sily, t.j. rekreačné efekty tak, aby odrazom bola regenerácia na vyššom stupni, podnecujúca rozvoj duševných a fyzických síl na dnešnej vzdelanostnej úrovni.

(Papcunová, V. – Balážová, E. – Jarábková J.2007)

1.3 Význam cestovného ruchu

Odvetvie cestovného ruchu patrí medzi najvýznamnejšie súčasti národného aj svetového hospodárstva. Podľa údajov Svetovej organizácie cestovného ruchu (WTO) a Svetovej rady cestovania a cestovného ruchu (World travel and Tourism Council – WTTC) je cestovný ruch najväčším zamestnávateľom a jedným z najvýnosnejších odvetví svetovej ekonomiky. Je to práve cestovný ruch, ktorý po obchode s ropou a ropnými produktmi a automobilovom priemysle obsadzuje tretie miesto vo výške obratu a rozsahu svojej činnosti. Svojím podielom na tvorbe hrubého domáceho produktu, devízových a daňových prínosov, vplyvom na aktivizáciu investičných činností a tvorbu pracovných príležitostí sa celosvetovo stáva jedným z najvýznamnejších odvetví hospodárstva. Podľa odhadu WTTC sa cestovný ruch podieľal v roku 1995 na tvorbe hrubého domáceho produktu vo svete takmer 11% a vo vtedajších štátoch Európskej únie priemerne až 13,5%. Podľa rovnakého zdroja cestovný ruch zamestnáva približne 11% pracovných síl, pričom sa počíta s jeho ďalším dynamickým rozvojom.

Význam cestovného ruchu je rovnako daný tým, že následne pozitívne ovplyvňuje mnoho ďalších odvetví a sektorov národného hospodárstva, akým sú napr.: doprava, obchod a služby, stavebníctvo, bankovníctvo, poľnohospodárstvo (agroturistika), telekomunikácie, kultúra, šport a pod. V niektorých zahraničných štúdiách je uvádzaný vplyv cestovného ruchu na viac ako 20 hospodárskych odvetví. Ak prihliadneme k tomuto druhotnému efektu, je cestovný ruch v celosvetovom meradle na prvom mieste vo vytváraní pracovných miest.

(Otepka, P. – Habán, M.2007)

1.4 Definícia vidieckeho turizmu a agroturizmu

Vidiecky turizmus predstavuje na Slovensku relatívne novú formu cestovného ruchu. Je to realizácia turistiky vo vidieckom priestore, mimo rekreačných a turistických centier. Vidiecka turistika predstavuje súbor rekreačných aktivít, ktoré sa viažu na prostredie vidieckeho osídlenia odlišné od civilizačných rekreačných aktivít. Jej osobnosť spočíva v decentralizácii ubytovacích zariadení, čo umožňuje rozptýliť početnosť turistov a tak eliminovať negatívne vplyvy, ktoré zo sebou prináša vysoká

koncentrácia ľudí v turistických centrách. Dáva príležitosť individuálnym aktivitám pri ponuke produktu a jeho realizácii.

Forma realizácie aktivít vidieckeho turizmu znamená určitým spôsobom návrat k prírode, k tradíciám a k činnostiam, ktorými sa bezprostredne zaobstarávajú základné potreby na živobytie. Je to osobitná forma rekreácie vo vidieckom prostredí pri využití najrôznejších daností, ktoré toto prostredie poskytuje (lúky, lesy, rybníky, rieky, miestne remeslá, folklór a pod). Záujemcom o rekreáciu na vidieku sa poskytujú služby s využitím voľnej kapacity vidieckych domov, obchodných, ubytovacích, stravovacích, športových a zábavných zariadení a prostredie vidieckej krajiny. Spravidla vhodne dopĺňa poľnohospodársku výrobu a to najmä tým, že popri poskytovaní služieb rekreantom sa využívajú aj poľnohospodárske produkty vlastníkov rekreačných zariadení a voľné kapacity zariadení. Kvalitu vidieckeho turizmu možno zhrnúť do týchto kľúčových slov: ticho, zeleň, životné prostredie, oddych, návrat k tradíciám, kontakt s miestnym obyvateľstvom a pod.

Slovensko okrem tradičných centier cestovného ruchu ponúka množstvo odľahlých dedínok, osád a usadlostí s prekrásnou prírodou, o ktorých existencii cestovný ruch doteraz takmer nič nevedel. Hlavnou úlohou vidieckeho turizmu je zapojiť ich do cestovného ruchu, priniesť im finančné zdroje a vytvoriť nové pracovné príležitosti pre miestne obyvateľstvo.

Služby účastníkom vidieckej turistiky poskytujú rôzni prevádzkovatelia ubytovacích a stravovacích služieb, ako aj podnikatelia v oblasti kultúry, športových, spoločenských a ďalších zariadení. Vo vidieckej turistike sa teda jedná o všetok cestovný ruch vo vidieckom prostredí. Bohatosť sprievodného programu zvyšuje atraktivnosť ponúkaných služieb, resp. kompletizuje celý produkt cestovného ruchu. Podnikateľ má možnosť určitej špecializácie a teda aj výnimočnosti v ponuke. Sprievodný program však môžu organizovať aj iní podnikatelia, nie len poskytovateľ ubytovania alebo stravovania. Dôležité však je, aby prevádzkovateľ vidieckej turistiky informoval svojich hostí o ponúkaných programoch danej obce a regiónu v termíne ich pobytu. Pri tvorbe sprievodných programov pre hostí je potrebné, aby tieto programy vytvárali komplexnú ponuku a ucelený program pobytu. Ich konkrétna podoba bude vždy vo vysokej miere závislá od charakteru obce, jej materiálno-technickej vybavenosti, ako aj od charakteru širšieho okolia a regiónu.

(Otepka, P. – Habán, M. 2007)

1.5 Politika rozvoja cestovného ruchu na vidieku v Slovenskej republike

Prístupy krajín k formulovaniu samostatnej politiky rozvoja cestovného ruchu na vidieku na národnej úrovni sú rozdielne. Niektoré krajiny zastávajú názor, že samotná politika je výrazom dôležitosti odvetvia v porovnaní s ostatnými odvetviami národného hospodárstva a umožňuje lepšiu koncentráciu na riešenie problémov vo vidieckom cestovnom ruchu a vytvára možnosti cielenej podpory subjektov na vidieku. Príkladom uvedeného prístupu je Fínsko. Táto krajina koncipovala samostatnú politiku rozvoja cestovného ruchu na vidieku už v roku 1995. V rámci nej sa vláda sústredila na posilnenie postavenia cestovného ruchu vo vidieckej ekonomike, zvyšovanie kvalifikácie pracovnej sily v tomto odvetví a identifikáciu a podporu dopytu v cestovnom ruchu na vidieku (Hall, D., Krikpatrick, I., Mitchell, M., 2005). Na realizáciu cieľov politiky vytvorila fínska vláda nové organizačné štruktúry – Výbor pre politiku vidieka (Rural Policy Committee) a pracovnú skupinu pre vidiecky cestovný ruch (Rural Tourism Working Group). Hlavnou úlohou Výboru je koordinovať opatrenia rozvoja vidieka a podporovať efektívne využívanie zdrojov vidieckych oblastí. Za koordináciu aktivít vo vidieckom cestovnom ruchu a vypracúvanie akčných plánov rozvoja vidieckeho cestovného ruchu zodpovedá pracovná skupina. Obidva subjekty prispejú spoločne k plneniu Fínskeho vládneho programu rozvoja vidieka.

Mnohí autori v odbornej literatúre uvádzajú, že definovanie samotnej politiky rozvoja cestovného ruchu na vidieku vedie k viacerým negatívnym prejavom, akými sú najmä fragmentácia politík, nejasnosť kompetencií, komplikovaná koordinácia aktivít, chýbajúca odvetvová i priestorová integrácia. Svoj skeptický postoj zdôvodňujú predovšetkým (Hall, Jenkins, 1998):

- rôznym vymedzením vidieckych regiónov,
- nejednotným chápaním pojmu vidiecky cestovný ruch a variabilitou jeho foriem
- tvrdením, že vidiecky cestovný ruch je nespoľahlivým nástrojom rozvoja územia najmä vzhľadom na sezónny charakter aktivít,
- nedostatkom informácií o politike, hodnotách a správaní návštevníka vo vidieckom prostredí
- príliš silným zdôrazňovaním agroturistiky a pozície farmára v rozvoji vidieckeho cestovného ruchu,

- špecifickým resp. úzkym sektorovým zameraním politiky rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, ktoré vylučuje holistický prístup k otázkam udržateľnosti najmä v oblasti ekonomiky (vytváranie pracovných príležitostí, výdavky, príjmy a pod.), fyzických vplyvov na prostredie a sociálnych faktorov (rozdiely v kultúre, preťaženie a preľudnenie územia, demonštračný efekt).

Vo väčšine európskych krajín sa formulujú stratégie rozvoja cestovného ruchu na vidieku na národnej úrovni ako súčasť niektorej zo sektorových politík – poľnohospodárskej, územnoplánovacej, hospodárskej, životného prostredia a sociálnej politiky. Tento rozbitý a parciálny kontext chápania rozvoja vidieckeho cestovného ruchu sa pravdepodobne podstatne nezmení ani v blízkej budúcnosti.

Tak ako v mnohých krajinách, aj na Slovensku neexistuje samostatná politika rozvoja cestovného ruchu na vidieku. V 90. rokoch sa stala politika rozvoja vidieckeho cestovného ruchu súčasťou viacerých rezortných politík, najmä hospodárskej politiky, neskôr samostatnej politiky rozvoja cestovného ruchu a politiky rozvoja poľnohospodárstva a rozvoja vidieka. S hľadiska možnosti riešenia negatívnej situácie na vidieku sa objavila snaha vlády SR podporiť rozvoj cestovného ruchu na vidieku (vyhlásenie Rezortného programu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu, agro- a lesoturistiky Ministerstvom pôdohospodárstva SR v roku 1992), ktorá bola však špecificky zameraná na podporu podnikateľských aktivít subjektov podnikajúcich v poľnohospodárstve.

(Jarábková, J. 2010)

1.6 Pozitíva a negatíva cestovného ruchu v miestnom rozvoji

Pozitívne účinky, môžeme rozdeliť do dvoch kategórií:

Ekonomické – sú kvantifikovateľné a môžeme sem zaradiť:

- príjmy z cestovného ruchu v podobe miestnych daní.
- znižovanie nezamestnanosti v obci vytváraním pracovných príležitostí, za podmienky, ak sa zamestnáva domáce obyvateľstvo, čo výraznou mierou môže prispieť k zastaveniu migrácie.

- zvyšovanie príjmov obyvateľstva, čím sa následne zvyšuje kúpyschopnosť obyvateľov a stimuluje aj dopyt po tovaroch a službách.
- rozvoj podnikateľských aktivít v nadväzných činnostiach prevažne v oblasti služieb.
- rozvoj technickej a sociálnej infraštruktúry.

Neekonomické – nekvantifikovateľné a môžeme sem zaradiť:

- ovplyvňovanie zdravia obyvateľov.
- poznanie kultúry a histórie.

Negatívne účinky:

- Preťaženie územia, ktorú prináša so sebou cestovný ruch v podobe devastácie prírodných a kultúrnych hodnôt – napr. ničenie vegetácie, zvýšené množstvo exhalátov z motorových vozidiel a pod.
- Sociálne napätie medzi domácim obyvateľstvom a účastníkmi cestovného ruchu z dôvodu hlučnosti, nedostatku tovaru na trhu a pod.
- Kriminalita – napr. krádeže áut, majetku, prepádávanie účastníkov cestovného ruchu a pod.
- Devastácia architektúry – napr. použitie plastových okien v typických dreveniciach.
- Výroba umienkových predmetov je mechanická – strácajú sa prvky miestnej kultúry a vznikajú gýče.
- Rast cenovej hladiny – v atraktívnych oblastiach rastú rýchlo ceny pozemkov a spotrebných predmetov, čo má negatívny dopad na pôvodné obyvateľstvo.

(Papcunová, V. Balážová, E. Jarábková, J. 2007)

1.7 Postavenie cestovného ruchu na Slovensku

Kde je cestovný ruch na Slovensku dnes? Túto otázku si kladie viacero odborníkov a publicistov veľmi často. Odpoveď neznie príliš vábne – v plienkach. V porovnaní s úrovňou a intenzitou cestovného ruchu v okolitých štátoch a vo väčšine členských krajín EÚ vykazuje Slovenský cestovný ruch iba zlomok. Podiel CR na tvorbe HDP je na Slovensku v porovnaní s priemerom EÚ iba 20%. Podobne nevábne je na tom aj hodnotenie kvality poskytovaných služieb v SR a v Bratislave. Sčasti je to stále

dedičstvo nesystémového a nekomplexného rozvoja z obdobia socializmu, no podstatnú úlohu zohrávajú ľudia na všetkých úrovniach – nepochopenie komplexnosti cestovného ruchu, rozdrobenosť záujmov (štátu, regiónov, podnikateľov aj jednotlivcov), a stále pretrvávajúca neúcta k zákazníkovi. V druhej polovici 90. rokov sa cestovný ruch rozvíjal v prostredí, v ktorom negatívne pôsobia rôzne skutočnosti, najmä nepriaznivý vývoj hospodárstva SR ako celku, legislatívne a daňové podmienky pre rozvoj podnikania, nepriaznivý imidž Slovenska po roku 1994 s dosahom na aktívny zahraničný cestovný ruch.

Tieto skutočnosti, ako aj minimálna podpora a pozornosť zo strany štátu v porovnaní s krajinami V4 spôsobili, že cestovný ruch nevyužil rastový potenciál a jeho vývoj nedosahoval dynamiku okolitých krajín.

(Borovský, J. Smolková, E. Niňajová, I. 2008)

Tab. 1 Porovnanie krajín V4

	Slovensko	Česko	Poľsko	Maďarsko
Výdavky na propagáciu krajiny (v mil. USD)	2,3	5,5	8	41
Príjmy z aktívneho turizmu (v mld. USD)	0,9	3,5	4,1	3,6
Počet prenocovaní cudzincov (v mil.)	4,9	17	7,9	10
Počet zahraničných zastúpení marketingovej agentúry	6	12	18	12

Zdroj: Ministerstvo hospodárstva SR (2005)

1.8 Podmienky a bariéry rozvoja vidieckeho turizmu a agroturizmu

Rozvoj nepoľnohospodárskych činností v poľnohospodárskych podnikoch (pluriaktivita) sa dlhodobo uplatňuje a rozvíja v našom i medzinárodnom poľnohospodárstve. Rozvoj vidieckeho turizmu a agroturizmu je teda z hľadiska poľnohospodárstva jednou z možných podnikateľských aktivít, ale na druhej strane je ich treba hodnotiť a riešiť ako jednu z foriem rozvoja cestovného ruchu, ktorý je mimoriadne významným, efektívnym a rýchlo sa rozvíjajúcim odvetvím. Druhou

významnou vlastnosťou tohto odvetvia je jeho bezprostredné prepojenie s prírodnou sférou a jeho značná závislosť na ekologickej kvalite krajiny.

Rozvoj využívania prírody je spojený so zintenzívnením vzájomných vzťahov a závislostí medzi prírodnými a ekonomickými systémami. Vyostrením problémov ekologického charakteru rastie postupne aj význam prírodných zdrojov, ktoré sa stávajú limitujúcim faktorom rozvoja sídiel i regiónov.

Všetky prírodné zdroje tvoria tak spolu jednotný celok, v ktorom narušenie jednej zložky vyvoláva rad obtiažne predvídateľných reakcií v ostatných zložkách, a v konečnom dôsledku môže spôsobiť prevratné zmeny v celom regionálnom systéme prírodnej sféry s patričnými dôsledkami na ekonomicko-sociálnu sféru.

Racionálny rozvoj vidieckeho turizmu a agroturizmu a cestovného ruchu vôbec, treba uskutočňovať podľa nášho názoru, na základe dôkladného poznania a vyhodnotenia funkčných vlastností prírodného potenciálu krajiny a krajinnej ekológie, pretože z prírodnej podstaty vyplývajú vlastnosti, ktoré stimulujú alebo obmedzujú cestovný ruch. V koncepciách rozvoja agroturizmu je potrebné vychádzať i z dosiahnutej spoločensko-ekonomickej úrovne sídiel a regiónov, tak ako je potrebné rešpektovať prirodzené stimuly a obmedzenia. Environmentálne limity a podmienky rozvoja je však nevyhnutné plne zohľadňovať. K týmto podmienkam patria predovšetkým polohovo-reliéfové vlastnosti krajiny, ekologické bariéry, prírodné zdroje a krajinno-ekologické fenomény (Otepka, P. – Habán, M. 2007).

Polohovo reliéfové vlastnosti charakterizujú krajinu z hľadiska jej nemenných prírodných podmienok a predpokladov, ktoré sú dané ako geografickou a topografickou polohou, tak aj rozložením nížin a pohorí a podmieňujú všetky dynamické priestorové procesy (pohyb vody, matérie, vzdušných mäs) a horizontálne väzby tak prírodné, ako aj ekonomicko-sociálne.

Prírodné zdroje tvoria tú časť prírodnej sféry, ktorá je sociálne ekonomickou sférou rôznou mierou využívaná a rôznou mierou obnoviteľná, a to tak v závislosti od spôsobu a úrovne využívania, ako aj od charakteru samotnej prírodnej sféry. Obnova zásob prírodných zdrojov je niekedy nereálna alebo len veľmi obtiažne uskutočniteľná, často pre finančnú, technickú a časovú náročnosť. Preto pre rozvoji agroturizmu je treba

zabezpečiť ochranu prírodných zdrojov, ich hospodárne a ekologické využívanie a revitalizáciu krajiny s cieľom zabezpečiť ekologickú stabilitu krajiny.

Ekologické bariéry charakterizujú krajinu z hľadiska narušenia prírodnej sféry, prírodného a životného prostredia dôsledkami činnosti ekonomicko-sociálnej sféry, ku ktorým sa priradujú aj negatívne antropogénne podmienené prírodné procesy.

Krajinoekologické fenomény charakterizujú podmienky krajiny z hľadiska nevšedných mimoriadnych prírodných vlastností, ktoré sú cenné tak z hľadiska zachovania osobitných krajinársko-estetických hodnôt, ako aj pre ich mimoriadnu biologickú hodnotu (liečivú, nutričnú, produkčnú a pod.)

Dôležitou podmienkou pre úspešný rozvoj, tak vidieckeho turizmu, ako aj agroturizmu, je systematická a účinná kooperácia s regionálnym rozvojom a so zámermi regionálnej politiky. Ide predovšetkým o riešenie problému infraštruktúry vidieka (vodovod, kanalizácia, telefón a pod.), ktorá sa môže stať kritériálnym faktorom, lebo výrazne zaostáva za mestom a je neporovnateľná s úrovňou v krajinách s vyspelým turizmom.

Účinná spolupráca všetkých zainteresovaných subjektov a činností je však aj jedna zo základných predpokladov úspešnosti i riadenia všeobecne.

1.9 Kongresové služby

Kongresové služby sú určené účastníkom kongresového cestovného ruchu. Pojmom kongresový cestovný ruch sa v odbornej literatúre označuje najčastejšie organizovanie kongresov, konferencií, sympózií, seminárov, výstav a veľtrhov. Zároveň zahrňuje incentívny (motivačný, stimulačný) cestovný ruch a služobné (pracovné) cesty.

Kongresovým cestovným ruchom sa naplňa vedecko-informačná funkcia cestovného ruchu. Na rozličnej úrovni umožňuje výmenu skúseností, získavanie nových poznatkov a informácií, nadväzovanie pracovných kontaktov medzi odborníkmi zo zainteresovaných vedných, technických a spoločenských oblastí, rozširovanie vedeckej a odbornej spolupráce.

V jeho rámci však dochádza aj k realizácii ďalších funkcií, hlavne kultúrno-poznávacej, keď sa účastníci kongresových podujatí oboznamujú s miestom, regiónom a krajinou konania podujatia, kultúrnymi a historickými pamiatkami, zvykmi, tradíciami

a pod. Pozornosť, ktorú kongresovému cestovnému ruchu venujú organizátori, cestovné kancelárie, ubytovacie, stravovacie a ďalšie zariadenia, je dôkazom jeho zaujímavosti nielen z odborného, ale aj ekonomického hľadiska, ako efektívne formy organizovaného cestovného ruchu, keď výdavky účastníkov kongresového cestovného ruchu sú takmer trikrát vyššie ako výdavky bežného turistu. Príčinou je využívanie ubytovacích a stravovacích služieb vyššieho štandardu, návšteva atraktívnych zariadení cestovného ruchu, účasť na rôznych spoločenských, gastronomických, zábavných, športových a iných podujatí, nákup suvenírov, spomienkových predmetov a pod.

Kongresový cestovný ruch má sezónny charakter, vyše 52 % svetových kongresov sa organizuje v dvoch obdobiach – v mesiacoch máj a jún, september a október.

(Orieška, J.1998)

1.9.1 Charakteristika a význam kongresových podujatí

Pre tzv. tradičné kongresové podujatia – kongres, konferenciu, sympóziu, seminár – je charakteristický špecifický pripravený, obyčajne odborný program spojený s rokovaním a zabezpečené služby pre účastníkov. Účastníci sa stretávajú na určitom mieste s konkrétnym cieľom niekoľko dní. Rokovania majú istú dobu trvania a pobyt na nich je aspoň o deň dlhší (jedno prenocovanie navyše). Jednotlivé tradičné kongresové podujatia nie sú jednoznačne charakterizované, preto je možné použiť len zovšeobecňujúce charakteristiky.

Kongres sa charakterizuje ako podujatie osobitného, najčastejšie medzinárodného významu. Počet účastníkov presahuje obyčajne 300. Rokovanie sa uskutočňuje v pléne, prípadne v sekciách (blokoch, skupinách). Výsledky rokovania majú teoretický, vedecký, praktický, politický alebo spoločenský význam.

Konferencia je podujatie s domácou, prípadne medzinárodnou účasťou. Rokovanie má podobný charakter ako v prípade kongresu. Priebeh a výsledky rokovania sú obsiahnuté v záveroch, protokole alebo uznesení. Po ich podpísaní, resp. odsúhlasení sú pre účastníkov rokovania záväzné. Počet účastníkov je do 300.

Sympóziu je odborné alebo vedecké rokovanie s domácou, prípadne zahraničnou účasťou. Má tematický pracovný charakter. Počas rokovania dochádza k výmene názorov, poznatkov a skúseností. Počet účastníkov nepresahuje 300.

Seminár je užšie pracovné rokovanie zamerané na oboznámenie sa s aktuálnymi úlohami a problémami, ktoré sú predmetom praktickej alebo teoretickej činnosti zainteresovaných účastníkov. Počet účastníkov nepresahuje obyčajne 50.

Progresívnymi formami (medzinárodnej) výmeny informácií z rôznych oblastí hospodárskeho a spoločenského života a rozvoja vzájomnej obchodnej spolupráce sú výstavy, veľtrhy, komerčné prezentácie a pracovné dielne (workshopy). Organizujú sa často v kombinácii s tradičnými kongresovými podujatiami. Sprievodným podujatím tradičného kongresového podujatia môže byť napr. výstava alebo komerčná prezentácia produktov. Kým výstava nemá komerčný, ale obyčajne kultúrny a vzdelávací charakter, komerčná prezentácia môže byť spojený aj s predajom. Podľa charakteru sú výstavy a komerčné prezentácie určené len odborníkom – účastníkom podujatia alebo aj širokej verejnosti.

Potvrdením významu každého kongresového podujatia by mali byť výsledky konkrétnej činnosti jeho účastníkov, uplatňovanie nových progresívnych prvkov a metód, pracovných postupov. Rastúca potreba výmeny informácií, ktoré nie je možné získať len novými technológiami, vyvoláva potrebu organizovať odborné podujatia, rastúca špecializácia a rast odborných poznatkov vyžadujú ďalšie vzdelávanie a stálu aktualizáciu stupňa poznania.

Nezanedbateľné sú príjmy z kongresových podujatí. Pozostávajú jednak z priamych výdavkov návštevníkov na kongresové podujatie, jednak z nepriamych za nákup tovaru a služieb mimo miesta – zariadenia konania podujatia. V prípade výstav a veľtrhov sú súčasťou priamych príjmov aj výdavky vystavovateľov na pobyt v mieste konania podujatia a výdavky súvisiace s prenajatím a vybavenosťou výstavných stánkov (kóji). V neposlednom rade sú kongresové podujatia, hlavne výstavy a veľtrhy významným hospodárskym činiteľom a faktorom zamestnanosti v mestách a regiónoch.

(Orieška, J. 2003)

1.9.2 Materiálno technické podmienky poskytovania kongresových služieb

Poskytovanie kongresových služieb vyžaduje existenciu špecifických materiálno-technických podmienok – vhodné priestory na rokovanie a ich zázemie, ubytovacie a stravovacie zariadenia, zariadenia umožňujúce účastníkom efektívne tráviť ich voľný

čas po rokovaníach, prípadne ďalšie. Zariadenia pre rozvoj kongresového cestovného ruchu je vhodné lokalizovať do zodpovedajúceho sociálno-ekonomického a turistického prostredia.

a) Na rokovanie slúžia rokovacie miestnosti s rôznou kapacitou a vhodným technickým vstrojením (zvukotesné steny, vynikajúca akustika, ozvučenia a osvetlenie, klimatizácia, interiér bez prekážok – napr. podporných stĺpov, farebne zladený, pohodlné stoly a stoličky a pod.). Priestory majú umožniť prístup telesne postihnutým, vytvoriť pódium alebo tanečný parket, teda viacúčelové využitie. Rokovacie priestory sú situované nielen vo vybraných ubytovacích zariadeniach – hoteloch, ale aj vysokoškolských inštitúciách, viacúčelových halách atď.

Kongresové centrá, kongresové paláce a kongresové sály, známe hlavne v zahraničí, sú špecializovanými zariadeniami pre rozvoj kongresového cestovného ruchu. Okrem možností rokovať poskytujú účastníkom aj ubytovacie, stravovacie a ďalšie služby.

Trh kongresového cestovného ruchu nie je v súčasnosti organizovaný jednotne, špecializované a ostatné zariadenia predstavujú samostatné podnikateľské subjekty, ktoré vystupujú v jednotlivých štátoch a medzi štátmi navzájom ako konkurenti.

Vybavenie rokovacích miestností musí byť také, aby uľahčilo slovný prejav rečníkov a umožnilo názornosť ich výkladu. Ide o rôzne technické prístroje a zariadenia, napr. flip chart (sada listov papiera rozmerov 60x90 cm upevnená na stojane, na ktorý sa píše fixovými ceruzami), diaprojektor, filmový projektor, epidiaskop, spätný projektor, magnetofón a diktafón, videoprojektor, LCD panel, (spätný projektor doplnený o LCD panel umožňuje prenášať obraz a obrazovky počítača na premietacie plátno), projekčný stolík, laserové ukazovadlo, zvukové zosilňovacie zariadenie, tlmočnice a prekladateľské zariadenie, špeciálne elektronické a iné zariadenia, ale aj tradičné pomôcky, ako je tabuľa a krieda (bezprašná), dvojrozmerné obrazy a grafy, farebné fixy atď.

Funkčnosť technických prístrojov a zariadení vyžaduje aj prípravu pomôcok a náhradných dielov na ich prípadnú opravu (rezervné káble, lampy, poistky, rozvodky a pod.).

b) Rokovacie priestory musia mať vhodné zázemie - miestnosti umožňujúce činnosti pracovníkov organizátora a realizačnej skupiny sprostredkovateľa služieb, pisárov,

zástupcov masmédií, informačné centrá, odpočinok vodičov, prípravu referujúcich účastníkov a pod.

c) Ubytovacie a stravovacie zariadenia umožňujú poskytovať paletu hotelových a pohostinských služieb.

d) Zariadenia na trávenie voľného času účastníkov sú určené záujemcom hlavne na spoločenské a športové vyžitie sa.

(Orieška, J. 1998)

1.10 Zásady pri príprave projektov rozvoja cestovného ruchu v regióne

a) projekty musia byť pripravené v súlade so základnými dokumentmi, ktoré boli prijaté na úrovni vlády a rezortov.

Ciele projektu musia byť v súlade s cieľmi a prioritami, ktoré sú zakotvené v týchto dokumentoch a úlohy, ktoré si riešitelia projektu stanovia musia byť v súlade s opatreniami, ktoré sú určené v daných dokumentoch.

V rámci prípravy projektu je potrebné vychádzať z Národného plánu regionálneho rozvoja SR, ktorý tvorí súčasť Národného programu pre prijatie *acquis communautaire*. Súčasťou národného plánu regionálneho rozvoja SR sú regionálne operačné programy a sektorové operačné programy. Uvedený národný program sa problematike cestovného ruchu venuje v pomerne malom rozsahu. Pre potreby rozvoja cestovného ruchu zohráva významnú úlohu hlavne z aspektu rozvoja regiónov. Po prijatí Národného programu rozvoja cestovného ruchu, tento dokument bude tiež významným podkladom a ukazovateľom pri obsahovej tvorbe projektov rozvoja cestovného ruchu v regiónoch.

b) Po obsahovej stránke majú mimoriadny význam projekty, ktoré iniciujú aktivity zamerané na vstup do Európskej únie a ich realizácia z miestnych alebo vnútroštátnych zdrojov by bola obtiažna.

c) Všetky projekty je možné realizovať len v prípade, ak žiadatelia majú zabezpečené finančné zdroje na spolufinancovanie daných projektov. Finančný dolný limit rozsahu celkových nákladov na projekt sa pohybuje zväčša na úrovni 2 mil. EUR.

d) Formálne náležitosti projektov musia byť pripravené v súlade so stanovenými požiadavkami. Žiadatelia sa musia vyvarovať situácie, kedy by formálne nedostatky

mohli byť dôvodom pre odmietnutie projektu. (technická dokumentácia, finančné krytie, overené fotokópie povolení, oprávnení a pod.)

e) Všetky projekty musia vytvárať predpoklady pre trvalo udržateľný, nepretržitý ekonomický aj environmentálny rozvoj.

f) Financovanie všetkých aktivít, ktoré projekt predpokladá a stanovuje musia byť zabezpečené v súlade s podmienkami hospodárskej súťaže a štátnej pomoci, ktoré sú zakotvené v európskych dohodách

2. CIEĽ PRÁCE

Súčasnú postavenie obcí v Slovenskej republike sa prejavuje veľkou rozdielnosťou oproti mestám, vo vybavení infraštruktúrou, ponukou služieb, ekonomicky aj inak. Všeobecne ide o nižší počet príležitostí v hodnotách zlepšujúcich kvalitu života v obciach oproti mestám. Obce by sa mali snažiť využiť príležitosti ktoré im ponúka prostredie, či už ide o urbanizovanú alebo prírodnú časť, ale zároveň zachovať vidiecky charakter obce a všetky zásady trvalo udržateľného rozvoja. Všetky príležitosti ktoré sú obci k dispozícii, je dobré postupne využiť tak, aby z nej mohla obec a tým aj obyvateľstvo obce profitovať.

Cieľom diplomovej práce je využiť potenciál obce vo forme zrekonštruovanej historickej budovy, v ktorej by sa vykonávali rekvalifikačné kurzy s cieľom vzdelávania, vytvorenia pracovných príležitostí zvýšením dopytu potencionálnymi spotrebiteľmi, rastom konkurencie schopnosti. Aby sa zachovala transparentnosť a efektívnosť vynaložených aktivít je podstatné aby orgány obce, rôzne organizácie a obyvatelia medzi sebou spolupracovali pri snahe vytvoriť hodnoty a zároveň by sa mal dodržiavať správny manažment.

Jednou z príležitostí a potenciálu, s ktorou obec Jablonov nad Turňou disponuje, je v minulosti chátrajúca budova historickej sýpky, ale dnes už čiastočne zrekonštruovaná budova, ktorá sa využíva na organizovanie podujatí. Iniciatívu vyvinulo miestne zoskupenie obyvateľov obce, ktoré za pomoci spolupráce s inou zahraničnou obcou a finančnou pomocou zo strany Európskej únie, uskutočnilo rekonštrukciu a v súčasnosti viac krát ročne uskutočňuje podujatia vidieckeho charakteru napr. (ochutnávka vín, vidiecke dni sprevádzané pečením chleba, koláčov, ďalej kultúrnymi vystúpeniami a podobnými aktivitami). Budova sýpky disponuje priestormi ktoré sú použiteľné na široké spektrum aktivít.

Snažiť sa vytvárať originálne produkty, zvyšuje konkurencieschopnosť a udržateľnosť produktu, preto navrhujem organizovanie rekvalifikačných školení uskutočňovaných v obecnej sýpke, kde by školiaci mohli okrem nadobúdania poznatkov poznať aj miestne hodnoty, kultúru, prírodu, obyvateľstvo a zvyklosti. Ale zároveň vystupujú hostia ako zákazníci obce, čo má pozitívny ekonomický aj sociálny efekt.

3. METODIKA PRÁCE

Počas zhodnocovania potenciálu ktorou obec disponuje sme sa rozhodli využiť priestor rekonštruovanej historickej budovy na vykonávanie kongresového cestovného ruchu, vo forme uskutočnenia rekvalifikačných kurzov zameraných na tému body language (reč teľa).

Metodický postup riešenia úlohy je daný týmito postupnými krokmi:

- oboznámenie sa s problematikou
- komunikácia s orgánmi pod ktoré spadajú kompetencie historickej budovy
- osobný prieskum lokality
- fotografovanie
- zhromažďovanie a spracovanie potrebnej literatúry a štúdií
- analýza súčasného stavu

4. VÝSLEDKY PRÁCE

Objekt historickej sýpky bol dlhodobo zanedbávaný a nevnímaný samosprávou obce. Na druhej strane však miestne občianske združenie, ktoré sa snaží podnikat' a vytvárať podmienky na podnikanie v obci, ohodnotilo chátrajúcu budovu za vhodnú na vykonávanie rôznych turisticky orientovaných aktivít. Potrebná bola rekonštrukcia, prestavba a dostavba budovy a jej areálu. Realizácia projektu prebehla a stále prebieha na medzinárodnej úrovni a to za spolupráci s Maďarskou stranou, konkrétne *Esterházyovou panskou sýpkou v Bódvaszilasi*, ktorá vystupuje ako partner projektu rekonštrukcie sýpky. Hlavný partner je miestne občianske združenie ALMA s.r.o. V súčasnosti sa budova už využíva na účely cestovného ruchu, väčšinou vo forme jednodňových kultúrnych podujatí.

4.1 Predstavenie miest rozvoja

Projekt Rekonštrukcie Jablonovskej sýpky prebieha v spolupráci s maďarským partnerom Esterházyovská panská sýpka v Bódvaszilasi

Podstatná časť bývalej Turnianskej župy patrila k panstvu Esterházyovcov, o ktorých bohatstve svedčili nielen zámky a nádvorá, ale aj sýpky.

Spomedzi nich sa vynímajú zachovalosťou a klasickou zrelou architektúrou z konca 18 storočia - sýpky. Dve z nich, skoro zachovalé, prežili obdobie po druhej svetovej vojne a nasledujúce desaťročia vďaka dokonalej architektúre.

Jablonovská sýpka - Granarium, a jej strešná konštrukcia je z veľkej časti pôvodná, preto ponúka možnosť zrekonštruovať prestavanú strechu sýpky v Bodvaszilasi a zachovať jej autentickosť. Obidve budovy obdržali štatút „národná kultúrna pamiatka“, ale uvedený právny štatút nerieši úlohy spojené s rekonštrukciou. Kľúčom dlhodobej udržateľnosti budov je správna voľba funkcie. V spomenutých sýpkach je oživenie ich funkcií možné len ako „vinná pivnica“, nakoľko v lokalite nie je potrebná sýpka, alebo sú v lokalite lacnejšie možnosti v modernejších zariadeniach. Preto pri hľadaní novej funkcie pre spomenuté zariadenia táto musí spĺňať také kritériá, ktoré pripomínajú ich pôvodnú funkciu a činnosť pre širokú verejnú a musí sa zabezpečiť ekonomickosť a dlhodobá udržateľnosť tak, aby sa nenarušila hodnota, ktorú zachovávajú ako z vonka tak z vnútra.

Jablonovská sýpka berie za svoju funkciu predovšetkým tradičné vidiecke hospodárenie ako vinohradníctvo, ovocinárstvo, tradície v oblasti gastronómie spojené s tradičným remeselníckym odborom (výroba sudov, destilovanie, sušenie, stavba pecí, kvasenie) kým sýpka v Bódvaszilasi si berie za funkciu najmä prezentovanie umenia a umeleckých diel ponúknuté regiónom na zhodnotenie v turizme .

Sýpka umenia v Bodvaszilasi funguje ako „veľký ateliér“ a súčasne aj ako „veľká výstava“. Striedajúce výstavy by propagovali diela súčasných a minulých umelcov, ktorí čerpali námety s Gemersko-turnianskeho regiónu, a taktiež by zhrnuli aj ich diela z oblasti literatúry, poézie, architektúry, divadla, filmového priemyslu, hudby...

4.1.1 Esterházyovská panská sýpka v Bódvaszilasi.

Sýpka sa nachádza sa v blízkosti Eszterházy-Koós kaštieľa, ako takzvaná „panská“ sýpka. Aj v súčasnosti sa využíva ako sýpka. Napriek tomu, že objekt prežil predošlé stáročia v pomerne dobrom stave, jeho konštrukcia sa v súčasnosti rúca a stavba ja nestabilná. Do prízemnia sa dostaneme vchodom v stredobode pozdĺžnej steny. Už v tejto časti je dominantná konštrukcia objektu. Robustné rozdeľovacie múry /1,2 m/ v prostriedku budovy pozdĺžne vytvorili stĺpový rad . Tým je prízemie jeden vzdušný priestor. Strop nad prízemím je umiestnený na stropné trámy a tvorí hustý drevený trámový strop. Na týchto trámoch leží podlaha poschodia. Na poschodie sa dostaneme drevenými schodmi. Aj toto poschodie je jeden vzdušný priestor. Strop na tomto poschodí je zároveň uzatváracím stropom budovy, ktorý je uzatvorený oblúkmi.

Podlažia budovy sú poprepletané sústavou rúr s malým prierezom, ktoré slúžia na prepravu obilia na uskladnenie do podkroví a naspäť. Na vhodnom mieste v klenbe sa nachádza úzky otvor, kam sú vyvedené úzke drevené schody vedúce do podkrovia, odkiaľ mohli dobre sledovať prepravu obilia.

Celá budova je podpivničená. Strop pivnice zodpovedá oblúkovitému stropu uzatvárajúcemu budovu. Pretože úroveň terénu je premenlivá, vytvorenie presvetlovacích otvorov nebolo možné vybudovať. Na budove môžeme pozorovať v rôznych obdobiach rôzne zásahy. Najpodstatnejším zásahom bola prestavba strešnej konštrukcie. Pôvodná strešná konštrukcia mala predpokladane väčší ohyb a mala škridlové pokrytie. Hoci rekonštrukcia strechy do pôvodného stavu si žiada rozsiahlejšiu výskumnú prácu, na základe fotodokumentácie iných sýpok z tej istej

doby môžeme predpokladať, že forma strechy mala sedlovo - drdolovú formu s dvojradovými vetracími a očnými otvormi.

Ďalšie, menšie dodatočné zásahy - prístavby sa uskutočnili pri hlavnom priečelí budovy /od dediny sa pozerajúc/. Pri vchode sa na budovu "prilepila" kancelária, a ďalej kľzáčka na obilie, cez ktorú pretekalo obilie do pivnice, z kadiaľ ho transportovali so špeciálnymi zariadeniami ďalej na vyššie poschodia.

(Štúdia – Rekonštrukcia Sýpky JNT)

4.1.2 Jablonovská sýpka

Predmetný objekt GRANARIA s južným orientovaním bol postavený približne pred dvesto rokmi, ako sklad na vyberanie naturálnych daní. Tento projekt počíta s možnosťou zmeny spôsobu využívania priestorov ako bývalej sýpky, vínnej pivnice a skladiska ovocia a obilia na ubytovaciú a prezentačnú časť strediska vidieckeho turizmu.

Jedná sa o podlhovastú, dvoj, až trojpodlažnú, čiastočne pod terén zapustenú stavbu, zakrytú dvojicou na seba tesne nadväzujúcich valbových striech. Osadená je do pomerne strmej stráne sklonenej k juhu, dlhšou stranou v smere spádnice. Jej pôdorys má rozmery 8,2 x 34,7 m. Je to typická stavba svojej doby s masívnymi kamennými múrmi, so stropmi z časti klenutými a z časti plochými. Jej stav je v súčasnosti vďaka dlhodobu nepostačujúcej, respektíve celkom zanedbávanej údržbe zlý. Strešný plášť je na konci svojej životnosti a do objektu na viacerých miestach zateká. Z dubových trámov vyviazaný krov je vážne poškodený hnilobou a drevokazmi tak, že už prestáva riadne plniť svoju funkciu. Trámové stropy sú narušené jednak hnilobou a drevokazným hmyzom, jednak preťažovaním skladovaného tovaru. Ich stav je v súčasnosti havarijný. Klenutý strop vínnej pivnice je zatiaľ v dobrom stave. Steny sú miestami poškodené vzliňajúcou vlhkosťou a na južnej strane aj trhlinami nasvedčujúcimi na ich nedostatočnú súdržnosť. Technická vybavenosť objektu má núdzový charakter a je silne zostarnutá. Všeobecne je možné konštatovať, že stavba si vyžaduje bezodkladne obnovu, respektíve celkovú prestavbu spojenú so statickým zabezpečením jej konštrukcií. Stavba je od 17.júla 2008 evidovaná ako národná kultúrna pamiatka.

4.2 História obce Jablonov nad Turňou

Prvá zmienka o osídlení obce pochádza z rokov 1332 – 1335, kedy sa obec spomína ako sídlo s farou. Prvý názov obce bol „Almá“, neskôr „Almás“ a „Szádalmás“, pričom prvý názov obce je starotureckého pôvodu.

Obec počas niekoľkých storočí patrila do Sádvárskeho panstva, ktoré sídlilo na hrade na Dolnom vrchu. Počas kuruckého povstania bolo celé panstvo štyri roky v rukách Tököliho kurucov. Po potlačení povstania bol hrad cisárskymi vojskami v roku 1690 zbúraný, ale jeho zrúcaniny je možné i dnes nájsť na kríkmi zarastenom Dolnom vrchu. Hradnými pánmi boli po niekoľko storočí plešiveckí Bebekovci. Po nich sa hrad na pol storočia dostal do vlastníctva Szapolyovcov a v roku 1647 sa stal vlastníkom rodu Csákyovcov. Po smrti Petra Csákyho v roku 1791 sa o hrad uchádza prostredníctvom svojej matky Dessy Orsolyi, Esterházy Pál, ktorý vyšiel víťazne z dedičských sporov. Následne celú oblasť obsadili Esterházyovci, ktorí ju ovládali až do revolučných rokov 1848, 1849. Po zrušení poddanstva sa pôda, patriaca panstvu, začala parcelovať a rozpredávať.

Veľkú časť Jablonova kúpil v roku 1880 veľkostatkár Harsányi János, ktorý v strede obce vybudoval kaštieľ. Venoval sa poľnohospodárstvu a podarilo sa mu vybudovať silné hospodárstvo. V roku 1905, po jeho smrti, pozemky skúpili miestni občania.

Na začiatku 20. storočia a počas veľkej hospodárskej krízy opustilo obec 135 občanov, ktorí sa vystáhovali za prácou do zahraničia.

Počas oboch svetových vojen zahynulo v obci 56 mužov. Na úctu ich pamiatke bol v roku 1993 vybudovaný pri vchode do miestneho cintorína pomník.

Po skončení 2. svetovej vojny nastala nová etapa rozvoja obce. Vybudovaním železničnej trate Turňa – Rožňava a elektrifikáciou obce sa vytvorili dôstojné podmienky na život a rozvoj pracovných príležitostí.

(Németh, 2006)

4.3 Polohopis obce

Katastrálne územie obce Jablonov nad Turňou sa rozprestiera na juhovýchode Slovenska a spadá do národného parku Slovenský kras. Rozprestiera sa na slovensko-maďarskom pohraničí, obklopené Juhoslovenskou, Rožňavskou a Košickou kotlinou a

Volovskými vrchmi priamo na západnej strane Turnianskej kotliny. Vymedzené ochranné pásma vo veľkej miere obmedzujú hospodárske využitie pôdy, vody a lesných porastov v katastri obce, čo v niektorých prípadoch negatívne vplýva na ekonomickú stabilitu vlastníckych subjektov.

Okolitú oblasť tvorí 7 planín: Koniarska planina, Plešivská planina, Silická planina, Horný vrch, Zádielska planina, Jasovská planina a Dolný vrch. Obec leží priamo medzi Dolným a Horným vrchom, presnejšie na úpätí Horného vrchu v nadmorskej výške 235 m. n. m.. Najvyššie položeným miestom je Kukudičova skala s nadmorskou výškou 557 m.n.m.. Celková výmera obce tvorí 2 446 ha, z čoho 1 378 ha pripadá na lesnú pôdu, 427 ha na ornú pôdu, 79 ha na záhrady a 199 ha na ostatné plochy. Okrem uvedených plôch sa nachádza v okolí obce ešte 8 699 ha poľnohospodárskej pôdy.

Na západnom okraji sa tu pripája Jepšavský kras. Oblasť tvorí s hraničiacim Aggteleckým národným parkom (Maďarsko) jednotný celok, ktorý ako súvislé územie svojou rozlohou predstavuje najrozsiahlejšie krasové územie planinového typu v strednej Európe. Okolie obce vytvára svojou prírodnou a kultúrnohistorickou rozmanitosťou jednu z najkrajších oblastí Slovenska. V roku 1977 bola oblasť ako prvá na Slovensku zaradená do medzinárodnej siete biosférických rezervácií v rámci programu UNESCO Človek a biosféra.

(PHSR - JNT)

4.4 Kultúrna úroveň obce

Kultúra v obci je samozrejmom a nevyhnutnou podmienkou ponuky kultúrno-spoločenského vyžitia sa vlastných obyvateľov, ale aj prejavom cielenej kultúrnej ponuky širšej návštevníckej verejnosti danej obce. Je prejavom a symptómom spoločenskej úrovne a kultúrnej vyspelosti daného sídla a regiónu.

Celkové ročné výdavky na zabezpečenie kultúry v obci prezentuje nasledujúca tabuľka.

Tab. 2

Výdavky na zabezpečenie kultúry v obci od roku 2001 – 2005 (v tis).					
Ukazovateľ/ Rok	2001	2002	2003	2004	2005
Výdavky	207	580	527	253	164

Zdroj: OcÚ Jablonov nad Turňou (2007)

V súvislosti s politicko-spoločenskými zmenami, ktoré nastali na Slovensku, vystúpila do popredia aj nutnosť uvedomiť si význam cirkví a náboženských spoločností, ich postavenie a funkciu, chápať ich ako nevyhnutnú súčasť nielen sociálnej štruktúry, ale ako významný prvok pri formovaní duchovného vedomia jednotlivca i národa. V obci sa nachádzajú 2 kostoly, ktoré pokrývajú aj túto stránku kultúrneho života v obci.

V centre obce je alokovaný rímsko-katolícky kostol a v jeho blízkosti sa nachádza kostol reformovanej cirkvi.

V obci sa každoročne organizujú viaceré kultúrne akcie. Najznámejšou je Ochutnávka vín, ktorá sa uskutočňuje v jarých mesiacoch. Ďalej je to Deň učiteľov, Deň obce, Deň dôchodcov. Do budúcnosti obec plánuje organizovať tiež kultúrne akcie zamerané na prezentáciu svojich kultúrnych zvyklostí a folklóru. Kultúrne akcie sa uskutočňujú v tunajšom kultúrnom dome, ktorý však svojim technickým stavom nezodpovedá potrebám obyvateľov.

(PHSR - JNT)

4.5 Cestovný ruch a Jablonov nad Turňou

Možnosti rozvoja rekreácie a cestovného ruchu v širšom okolí obce sú veľmi rozsiahle a rôznorodé. Potenciál územia regiónu charakterizujú rozvinuté podmienky pre letný pobyt pri vode (vodné nádrže v západnej časti katastra obce, horskú turistiku a rekreáciu, vidiecky turizmus a v menšej miere aj zimné športy). Rezervy sú najmä vo využití kultúrno-historického potenciálu pre poznávací turizmus. V obci a jej okolí sa nachádza množstvo turistických chodníkov a cykloturistických trás. Okrem aktívneho

trávenia voľného času majú možnosť turisti zúčastniť sa na tradičných degustáciách vína, ktoré sa uskutočňuje každý rok v mesiaci marec. Jablonov nad Turnou je dobrým východiskom na uskutočňovanie poznávacích výletov do okolia: návštevu jaskýň, kultúrnych pamiatok a prírodných úkazov.

V regióne sa nachádza dosiaľ 80 preskúmaných jaskýň a priepastí z ktorých najvýznamnejšie sú aj sprístupnené: jaskyňa Domica, Gombasecká jaskyňa, Jasovská jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa a množstvo iných.

Širšie okolie obce ponúka bohaté možnosti rozvoja kultúrneho turizmu. Národná kultúrna pamiatka hrad Krásna Hôrka je jednou z najvýznamnejších stavebno-historických pamiatok Gemera. Súčasnú stálu expozíciu tvorí pôvodné zachovalé bytové zariadenie hradu a zbierky rodového múzea, ktoré na hrade už v roku 1910 sprístupnil verejnosti jeho posledný majiteľ Dionýz Andrassy. Mimoriadne zaujímavé je zariadenie hradnej kuchyne, zbierka zbraní a výzbroje ako aj neskorobaroková hradná kaplnka. Ďalšou pamiatkou je Mauzóleum Andrassyovcov, ktoré patrí medzi najhodnotnejšie pamiatky secesného umenia na Slovensku, vzniklo v duchu mníchovského staviteľského smeru v roku 1904. Interiér je zdobený viacerými druhmi mramoru pochádzajúcich z rôznych kútov celého sveta.

V blízkosti sa nachádza ja obrazáreň Andrassyovcov (Krásnohorské Podhradie). Secesnú budovu obrazárne dal postaviť v rokoch 1908-1909 milovník výtvarného umenia Dionýz Andrassy a umiestnil v nej svoju hodnotnú zbierku výtvarných diel.

Severne od Rožňavy sa nachádza obec Betliar, kde možno nájsť jednu z národných kultúrnych pamiatok Slovenska: vzácny kaštieľ Betliar s prírodným parkom. Celý interiér kaštieľa predstavuje expozíciu života šľachty a zoznamuje návštevníkov s úrovňou bytovej architektúry a kultúry 19. storočia. Významná je zbierka umeleckých diel, zachovalý nábytok, zbrane, keramika, sklo, porcelán a rôzne kuriozity, ktoré svedčia o zberateľskej vášni bývalých majiteľov kaštieľa. Unikátna je aj knižnica obsahujúca vyše 15.000 zväzkov.

Lúčka - ruina stredovekého kostola je voľne prístupná pamiatka na kopci nad obcou Lúčka, 15 km od Rožňavy. Pôvodne ranogotický opevnený kostol z 13. storočia s pravouhlou zaklenutou svätyňou a obdĺžnikovou loďou. Začiatkom osemdesiatych rokov 20. storočia bola ruina kostola zakonzervovaná a obranná veža nanovo zastrešená. V ľudovej tradícii je pamiatka známa ako husitský kostol.

Rozvoj turizmu v obci vykazuje veľký potenciál, k čomu prispieva aj jej strategická poloha pri hlavnom dopravnom spojení prepájajúcom južnou trasou západnú časť Slovenska s východnou.

4.6 Ubytovacie zariadenia

V súčasnosti sa v obci nachádza špecializované ubytovacie zariadenie – Jablonka – turistická ubytovňa s kapacitou 30 osôb. Izby sú 1 až 3 lôžkové. Návštevníci obce majú možnosť ubytovať sa aj v súkromí, resp. v chatách nachádzajúcich sa v katastrálnom území obce. Je ich celkovo 7 a ponúkajú ubytovanie pre menej, ale aj viac náročných klientov. Ich ubytovacia kapacita sa pohybuje od 6 do 15 osôb.

4.7 SWOT analýza – cestovný ruch a public relation

Silné stránky:

- bohaté kultúrne dedičstvo,
- prírodné krásy v okolí obce,
- NP Slovenský kras,
- veľký počet jaskýň,
- rozsiahla vinárska oblasť,
- veľký počet povrchových prírodných útvarov,
- strategická, východisková poloha na poznávacie výlety do širšieho okolia obce,
- v blízkosti prechádzajúca „Gotická cesta“,
- vodné nádrže vytvárajúce priaznivé podmienky na pasívny a aktívny oddych,
- početné množstvo turistických chodníkov,
- početné množstvo cykloturistických trás,
- relatívne vysoký rozsah ubytovacích kapacít,
- existencia turistickej ubytovne,
- existencia poľovníckeho revíru,
- každoročne organizované podujatia,
- pravidelná ochutnávka vín, z produkcie vinárov zo širšieho okolia obce,

- organizovanie dní obce,
- Koncentrácia a mnohofarebnosť kultúrno-historických pamiatok,
- existencia www stránky obce

Slabé stránky:

- málo rozvinutý cestovný ruch,
- chýba rekreačné zázemie obce,
- chýba kúpalisko, krytá plaváreň,
- nedostatočná propagácia goodwillu a CR obce,
- nedostatočné služby v oblasti cestovného ruchu,
- slabá kooperácia s cestovnými kancelárkami,
- prítomnosť kompresnej stanice SPP,
- nadmerné zaťaženie prostredia emisiami z príľahlej hlavnej cesty a veľkých zdrojov znečistenia nachádzajúcich sa v katastri obce ako aj blízkom okolí,
- nadmerná produkcia hluku kompresnej stanice SPP,
- slabá propagácia tradičných umení a remesiel v obci.

Príležitosti:

- možnosť rozvíjať agroturistiku,
- potenciál návštevníkov športových podujatí, ktorí obec navštevujú opakovane,
- Veľmi dobré podmienky pre gastroturistiku, vinársku turistiku, cykloturistiku a na jazdeckú turistiku,
- vytypovanie lokality na rozvoj rekreačných aktivít,
- spracovať multimediálne propagačné materiály obce v rôznych jazykových mutáciách,
- zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni,
- možnosť získania finančných prostriedkov z fondov EU,
- rozvíjať rodinnú rekreáciu,
- vypracovať projekt obnovy nevyužívaných objektov pre CR,

- v rámci mladej generácie sa zvyšuje filozofia zdravého životného štýlu - čo zapríčiňuje rast pešej turistiky,
- rozširovanie vedomia ochrany životného prostredia a zdravia,
- účinnejšia spolupráca v rámci rozvoja územia a rozvoja vidieka, s vytvorením spoločných odborných organizácií
- strategické rozmýšľanie a uskutočňovanie plánovania

Ohrozenia:

- zaostávanie obce v rozvoji CR sa nakoniec odrazí v úrovni kvality života jeho obyvateľov,
- predstih „konkurenčných obcí“ v oblasti poznávacej turistiky, športovej a pobytovej turistiky,
- recesia a krátenie rozpočtu obce, znižovanie výdavkov blahobytu, zvyšovanie daní a poplatkov, neistota trhu pracovnej sily a tým súvisiace obavy a pocity neistoty,
- zaťaženie životného prostredia rastom dopravy,
- vplyvy prostredia: klimatické zmeny, extrémne poveternostné podmienky,
- zhoršenie stavu dopravných spojov, nepriaznivé cestné konštrukcie , dostupnosť jednotlivých atrakcií turizmu je nedostačujúca,
- vidiecky turizmus zatiaľ znamená len ubytovacie služby, a chýbajú komplexné programy a prípojné služby,
- vzťah obyvateľstva k turizmu a k pohostinstvu v bezprostrednom styku s turistami sa zhoršuje,
- prestíž a ohodnotenie pracovníkov v odbore služieb je nízka,
- jazyková bariéra,
- časté zmeny právnych predpisov.

(PHSR - JNT)

4.8 Predmet rekvalifikačného kurzu - Reč tela

Každá ľudská činnosť je istým spôsobom komunikácia, ale je to práve reč, ktorá potvrdzuje našu odlišnosť od ostatných foriem života. Jedine my ľudia, ako jediní zo všetkých živočíchov, sme dostali dar slovnej komunikácie a práve prostredníctvom úrovne svojej reči môžeme najlepšie demonštrovať svoju individualitu, svoju podstatu. Keď nie sme schopní vďaka nervozite, plachosti alebo výpadkom vedomia jasne vyjadriť, čo máme na mysli, naša osobnosť je zablokovaná a pôsobí zamlčane a nezrozumiteľne.

(Carnegie, D. 1990)

Reč tela je forma neverbálnej komunikácie, ktorá pozostáva z postojov tela, gest, výrazov tváre a pohybov očí. Ľudia vysielajú a interpretujú takéto signály vedome aj nevedome, ale najčastejšie podvedome.

Rýchlosť slov pri normálnom rozhovore je približne 100 – 120 slov za minútu. V rovnakom časovom úseku je priemerný človek schopný „nechať si prebehnúť myslou“ asi 800 slov. Reč tela predstavuje výstup pre toto obrovské množstvo nevyslovených myšlienok a pocitov.

Všeobecne sa uznáva myšlienka, že na začiatku 21. storočia sa úspech vo svete práce dosahuje najmä spolu s inými ľuďmi alebo ich prostredníctvom. Časy autokratického manažérstva sú už dávno za nami a dnešný priemerný človek má oveľa viac sebadôvery a nezávislosti než v minulosti. Ak sa zamestnancom znepáči spôsob zaobchádzania, odídu inde. Vedúci, ktorý má nesprávnu reč tela, bude mať oveľa viac fluktuantov.

Na skúsenosti s medziľudskými vzťahmi sa kedysi pozeralo ako na prednosť. Obchodníci mávali v tejto oblasti určité základné pokyny zamerané predovšetkým na vybavovanie reklamácií – čo bola v podstate nepriaznivá vec. Manažéri sa učili chápať význam riadenia cieľov a riadenia v rámci časového harmonogramu, no len málo času sa venovalo spôsobu, ako ľudia reagujú, keď sa im hovorí, čo majú robiť, alebo keď ich vyhrešia, že nepodali požadovaný výkon. Dokonca ani v prípade, ak ste od prírody komunikatívny typ – a čo je nemenej dôležité, viete pozorne počúvať – nedosiahnú vaše schopnosti nikdy vrchol možností, ak neporozumiete reči tela. Výskumy opakovane

a hojne dokazujú, že pri odovzdávaných informáciách sa iba polovica významu vyjadruje hovoreným slovom, druhá polovica prichádza prostredníctvom reči tela hovoriaceho.

(Clayton, P. 2004)

4.9 Priebeh Školiaceho procesu

Počas prvého stretnutia sa školení budú zoznamovať so základnými údajmi o reči tela. Je potrebné, aby sa prítomní na začiatku dozvedeli, aké sú prínosy plynúce zo školenia a ako sa lepším chápaním tematiky, skvalitní pracovný a osobný život zúčastnených osôb.

Každý zúčastnený bude mať vytvorené rovnaké podmienky počas priebehu školenia, avšak dôležitým aspektom budú intelektuálne vlastnosti každého jedného zúčastneného.

Školiaci bude mať k dispozícii pomôcky, ktorými bude vzdelávací proces riadiť. Pomôcky zhŕňajú – prezentácie na témy v power pointe, tabula, fixky, zošity a písacie potreby pre školených.

4.9.1 Priblíženie si tém školenia

Kvôli obšírnosti tém, ktoré prebehnú na školení, som sa rozhodol opísať reč tela v niekoľkých kapitolách ktoré nám umožnia pochopiť čoho sa okruhy budú týkať.

4.9.1.1 Základy reči tela

Teritória a zóny

Ľudia sú teritoriálne živočíchy. Nevyplýva to len z toho, že sa väčšina ľudí cíti podráždené alebo dokonca mierne ohrozené, len čo s k nám príliš priblíži iná osoba.

V dnešnej dobe už azda málokto pochybuje o tom, že ľudské reakcie vo vzťahu k územiú sú hlboko zakotvené a primitívne. Hoci sa niektorým ľuďom darí čiastočne ich prekonávať, nikdy sa ich úplne nezbavia. Treba s nimi rátať najmä v služobnom styku, lebo ak sa s ľuďmi stretávame po prvý raz, nemôžeme vedieť, ako ich podráždi náhodné narušenie ich spoločenského priestoru.

Mesto a vidiek

Niektorí odborníci sa nazdávajú, že ľudia žijúci v preľudnenom prostredí potrebujú menej osobného priestoru než vidiečania – napríklad, ak predajca vychovaný v meste niečo predáva farmárovi, mal by si uvedomiť, že má stáť kúsok ďalej, než pri mestskom zákazníkovi. Nie som presvedčený, či je táto rada vždy dobrá. Je pravda, že ľudia v meste sú zvyknutí na to, že sa im často narušuje súkromie. Ak sa to však stane, pomerne rýchlo si svoj priestor bránia príkrym, poloagresívnym postojom, ktorý hovorí: „Všimol som si, že si sa priblížil trochu viac, môžeš tam zostať ale dávaj si pozor.“ Človek z vidieka by sa možno cítil nepríjemne a neisto, nevedel by, ako má na narušenie svojho priestoru reagovať. Jeho reakcia by však bola pravdepodobne menej agresívna než reakcia mestského človeka.

Skupiny znakov

Znie to pôsobivo, ale nie je to nič svetoborné. Jednoducho to znamená, že sa vyjadrilo niekoľko znakov reči tela súčasne, alebo že nasledovali v rýchlom slede po sebe. Jeden znak reči tela by mohol znamenať, že sa odovzdáva správa jednou vetou. Skupina znakov je teda ako niekoľko viet pokope.

Pri vnímaní skupín znakov sa rozlišuje medzi zhodnou a nezhodnou.

Zhoda: Je zaujímavá znejúci termín na niečo pomerne jednoduché. Zhoda nastáva, keď myšlienky a slová spolu ladia a podporuje ich výraz tela. Dochádza k nej napríklad vtedy, ak je rečník úprimný. Nemusí byť stopercentne čestný, ale v podstate to znamená, že niekto verí tomu, čo hovorí, alebo duchu, v akom to hovorí.

Zhodnú reč tela treba čítať ako súčasť určitej skupiny znakov. Ak ju sprevádza séria gest v zhode s prejavom, potom máte nádej, že môžete dôverovať tomu čo ste počuli. Ak prejav sprevádza reč tela, ktorá je s ním v rozpore, mali by ste sa zamyslieť nad tým, čo sa práve povedalo, a mali by ste si overiť.

Nezhoda: Nezhodná reč tela, keď gestá protirečia slovám, svedčí o vnútornom zmätku rečníka a takémuto prejavu by sa nemalo dôverovať. Treba vypátrať v čom to väzí: nemusí ísť o nehoráznu lož – mohlo by to byť len znamenie, že rečník dáva neúprimné sľuby, nechce nikoho uraziť, alebo sa jednoducho necíti dobre. Nezhodná reč tela sa

opäť musí čítať v skupine znakov. Majte na pamäti, že nezhodný reč tela neprehrádza iba rozpor medzi tým, čo rečník hovorí a čo si myslí, ale reaguje aj na to, čo rečník počuje od vás alebo od ďalších prítomných.

Netreba zabúdať, že veľa prejavov reči tela, môže mať príležitostne skôr spoločenský než psychologický charakter. Nižšie uvedená tabuľka uvádza niekoľko príkladov.

Tab. 3 Bežné ukazovatele reči tela

Reč Tela	Čo by to mohlo znamenať	Čo to často znamená
škriabanie po nose	klamanie, nedôvera	svrbenie nosa
opretie chrbta o operadlo	nadradenosť, arogancia	pocit uvoľnenia, únava
ruky vo vreckách	tajnostkárstvo, uzavretosť od seba, možná depresia	zima na ruky, hľadanie drobných vo vrecku
založené ruky	obranný postoj, neistota, potreba duševnej podpory	zimomravosť, pocit upokojenia
nohy krížom	obranný postoj, zakríknutý človek, možno nepriateľský	je to pohodlné (muži), je to ženské (ženy)
zívanie	komplikovaná situácia, nuda	únava, málo vzduchu

4.9.1.2 Predávanie a presviedčanie

Tí, ktorí dokážu najlepšie presviedčať, si vedia vopred, ešte pred obchodným rokovaním, jednoznačne vytýčiť ciele. Majú potom jasnú myseľ a dostatočnú voľnosť sústrediť sa na to, ako predviesť vlastnú osobu v tom najlepšom svetle – nie len za pomoci reči tela.

Získavanie dôvery

Prv, než sa niekam dostanete ako obchodný cestujúci – vlastne skôr, než dokážete kohokoľvek presvedčiť, aby urobil to, čo vy chcete – musíte získať istú mieru dôvery. Niektorí ľudia predpokladajú, že si získajú dôveru za tri minúty, lenže priebeh

rokovania napokon vždy ich zámer spomalí. Väčšina ľudí si neuvedomuje, aká osobná vec je otázka dôvery, a neberie do úvahy, akou rýchlosťou sú rozličné typy osobností schopné preukázať dôveru.

Postupné získavanie dôvery

V obchode, rovnako ako v osobnom živote sa môže dôvera budovať len po krôčikoch. Môžete ju v jednej chvíli získať a v ďalšej stratiť. Ak si myslíte, že si počínate dobre, pokračujte v práci a dokončíte ju, ale rátajte s tým, že budete musieť celý postup zopakovať. Nováčikovia vo svete obchodu si často myslia, že sú zo svojou prácou hotoví už na prvej schôdzke a potom sa správajú, akoby už dôveru mali. V skutočnosti ich v takomto prípade považujú za karieristov a často stratia všetku dôveru, ktorú sa im v predchádzajúcom štádiu podarilo získať.

Správne používanie mena zákazníka

Dale Carnegie, učiteľ autorov teórie sebazdokonaľovania, povedal veľmi jadrne, že najsladším zvukom v ušiach každého je zvuk vlastného mena. Netreba to ale preháňať – opakovať v pravidelných intervaloch čiesi meno je otravné, neúprimné a priveľmi familiárne.

Prednes

Začleňte do svojej reči čo najviac prvkov reči svojho zákazníka – spád, prízvuk, spôsob výslovnosti hlások a objem. To všetko môže veľmi dobre vyjadrovať spôsob myslenia človeka v ktoromkoľvek okamihu. Ľudia majú radi takých ľudí, ktorí myslia rovnako ako oni.

Spôsoby akými ľudia hovoria:

rýchlosť

Človek často dokáže myslieť rýchlejšie, než môže hovoriť, a preto je prirodzené, že začne hovoriť skôr, než niekto iný skončí. A zároveň si je každý vedomý, čo to v človeku vyvolá ak sa niečo takéto stane. Rozhodne netreba nikomu skákať do prejavu, ak ho chceme o niečom presvedčiť alebo mu niečo predať.

Ruky

Ľudia majú tendenciu spontánne používať ruky, aby zdôraznili, čo hovoria, alebo aby naznačili, že to myslia úprimne. Keď ľudia zveličujú, niečo skrývajú alebo klamú, vo všeobecnosti obmedzujú pohyby rúk. Niekedy sú ruky úplne vyradené z hry, sú vo vreckách alebo pod stolom. Ak chce niekto nastoliť ovzdušie dôvery, môže umožniť zákazníkovi, aby videl pohyby jeho rúk, ktorými by mal pohybovať prirodzene.

Napodobňovanie

Napodobňovanie dokáže byť veľmi mocným prvkom reči tela. Vypovedá o tom, že sa vám osoba, s ktorou rokujete, páči a že k nej cítite rešpekt. Reagujte na jej gestá vždy po krátkej chvíli podobnými vlastnými, dávajte však pozor, aby to nebolo príliš nápadné.

Ak predávate, nezaložte si ruky ani si neprehodte nohy krížom – vyhýbajte sa tomu najmä pred novým zákazníkom. Môže to vyzeráť ako nedbanlivosť, či už to tak myslíte alebo nie. Ak sa však v tomto smere chopí iniciatívy váš zákazník a založí si ruky alebo dá nohu cez nohu, bude vhodné napodobniť ho.

Kontakt očí

Ak nerokujete s dominantným alebo problematickým typom človeka, smerujte svoj pohľad na spodnú časť jeho tváre, pod oči. Niekedy sa to označuje ako „dôverný“ pohľad, lepší výraz je však „všeobecne prijateľný“ pohľad. Nezvykajte si príliš na pohľady z očí do očí – nepretržitý kontakt očí sa môže chápať ako znamenie neúprimnosti, ba dokonca klamstva. Keď potrebujete zdôrazniť nejaký bod kontaktom očí, je vhodné zadívať sa namiesto toho zákazníkovi na líčne kosti. Je to úplne priateľské gesto a klienta natoľko nevyľaká ako priamy pohľad do očí. Dajte si však pozor, aby ste nevzbudili dojem, že sa kontaktu očí vyhýbate, čo môže naznačovať, že sa správate vyhýbavo, že máte nedostatok sebadôvery, alebo že vás jednoducho nezaujíma to, o čom sa práve hovorí.

Typy podávania rúk

Podanie ruky s odstupom

Ide o klasické, slávnostné podanie ruky, vhodné pre prípady, keď sa s niekým stretnete po prvý raz. Niekedy môže byť vhodné podržať ruku druhej osoby v dlani o niečo dlhšie, než by ste ju držali normálne – doslova tak upútavate pozornosť, zatiaľ čo si vymieňate prvé zdvorilostné frázy a žoviálne poznámky.

„Dominantné“ podanie ruky

Hovorí sa, že dominantné alebo problematické typy prirodzene podávajú ruku dlaňou dolu, nie je to ale vždy tak! Všade okolo nás existuje množstvo ľudí so slabým charakterom, ktorým niekto povedal, že „dominantný“ spôsob podávania ruky možno výhodne využiť na dosiahnutie dominantného postavenia v určitom vzťahu. Niekedy sa tieto typy prezradia, že vystrú ruku s dlaňou obrátenou dolu, ešte skôr, než vôbec dôjde ku kontaktu. Ľudia ktorý hrajú takéto divadielko, nie sú rodení vodcovia, aj keby si to akokoľvek želali – jednoducho len potrebujú pomoc.

Podanie ruky typu „Vítajte v mojom priestore“

Je to jemnejší spôsob ovplyvňovania vzťahov a viac sa pri ňom spolupracuje než pri dominantnom podaní ruky. Vyžaduje nižší stupeň presadzovania vlastnej osoby, o sebaistote ani nehovoriac.

Podanie ruky typu „Dôverujem vám“

Pri podávaní ruky, ktoré je podobné typu „vitajte v mojom priestore“, je vzájomné priblíženie ešte výraznejšie. Stisk ruky trvá dlhšie a ruky sa pohybujú hore a dolu vo väčšom rozsahu. Takto si potriasajú rukami inštinktívne tí, medzi ktorými vládnu priateľské vzťahy, alebo spolupracovníci, ktorý si dôverujú. Ak vám niekto podá ruku týmto spôsobom pri prvom stretnutí, môže to svedčiť o tom, že veľmi verí svojim schopnostiam. Môže to však byť aj prejav priveľkej familiárnosti, preto ho používajte opatrne.

Podanie ruky typu „Skutoční kamaráti“

Podanie ruky podobné typu „dôverujem vám“. Priblížite sa však k sebe ešte viac. Je vyhradené pre priateľov a najbližších spolupracovníkov. Nie je vhodné uplatňovať ho voči cudzím ľuďom, keby ste chceli urobiť dojem svojou priateľskosťou. Toto podanie ruky zahŕňa aj vstup do osobnej zóny a veľa ľudí to chápe – vedome či nevedome – ako hrozbu, alebo im to dokonca ide na nervy.

Správne podanie ruky

Správne podanie ruky vzbudzuje príjemný pocit – stisk nie je príliš pevný ani príliš handrovitý. Ruka nie je na dotyk vlhká ani lepkavá: ak sa ľahko potíte, postarajte sa, aby bola suchá – pred podaním si ju (diskrétne) utrite.

Nesprávne a mľandravé podanie ruky

Hovorí sa, že priveľmi silný stisk ruky prezrádza sebadôveru či odvalu. No mnohí ľudia, ktorí zistia, že ho používate, si pomyslí, že ste agresívny, a budú vás chcieť udržať od seba v určitej vzdialenosti. Môžu sa aj domnievať, že to robíte zámerne, aby ste vzbudili dojem dominantnosti, ktorú v skutočnosti nemáte.

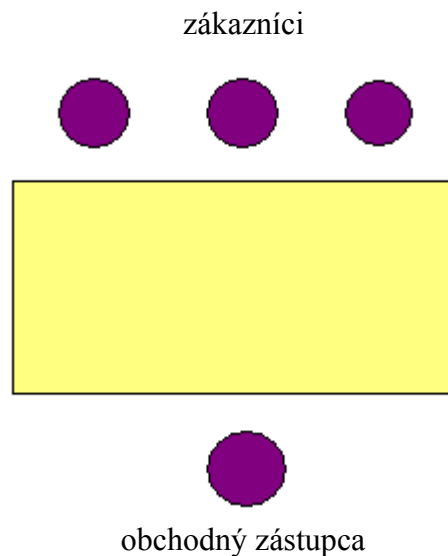
Mľandravé podanie ruky sa, naopak, považuje za prejav slabej sebadôvery. Sami to nerobte, ale ak vám takýmto spôsobom podá ruku niekto iný, nevyvodzujte z toho príliš veľké závery.

Zasadací poriadok

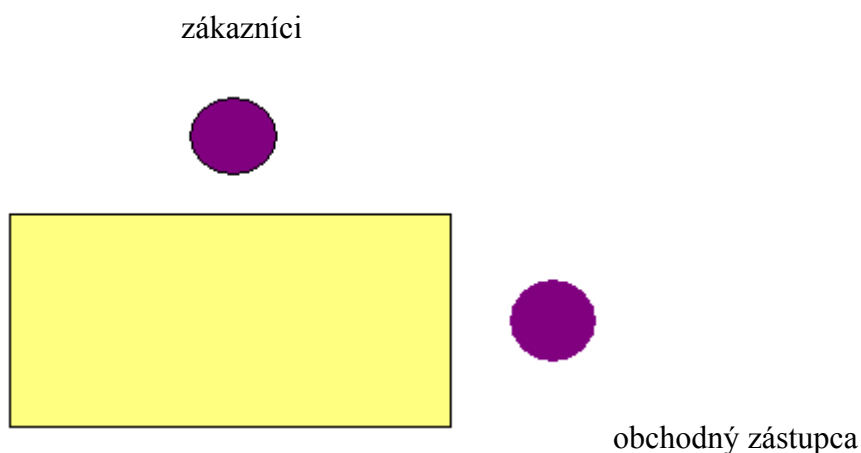
Ľudské bytosti, a to dokonca aj typy, ktoré príliš nepremýšľajú, nemôžu poprieť, že sú teritoriálne živočíchy. Ak sedíte pri stole oproti komukoľvek, vždy existuje uprostred stola akási pomyselná čiara, ktorá v mysliach všetkých prítomných vymedzuje hranice ich časti stola. Ak vaša aktovka na dokumenty, prezentačné dosky alebo hoci len jediný list papiera omylom naruší túto čiaru, narúšate vlastne priestor svojho náprotivku. Zdá sa absurdné, že by práve takáto maličkosť mala byť príčinou namrzenosti, ale vždy to tak do určitej miery je.

Rozhovor pri stole

Vhodne zostavený zasadací poriadok pomáha rozvinúť reč tela. Vyhnite sa napríklad takému rozsadaniu, ktoré vidíte na diagrame pod textom, ibaže by ste predávali z pozície sily v prípade, keď druhá strana potrebuje daný obchod viac než vy, alebo keď pripravujete veľmi formálnu prezentáciu.

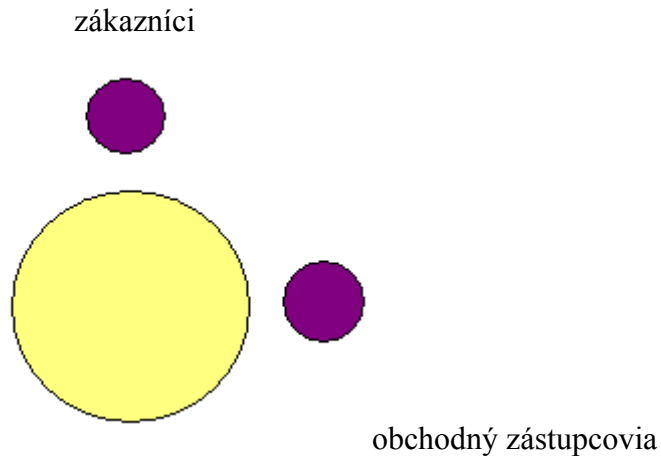

Usporiadanie nižšie nie je určené len pre obchodné schôdzky. Je vhodné pre väčšinu stretnutí dvoch osôb, najmä vtedy, ak staršia osoba chce navodiť neformálnu atmosféru a nadviazať vzťah s mladšou osobou: staršia osoba by sa mala zahľadieť do papierov, potom sa pozrieť nabok, aby zachytila pohľad mladšej osoby, a zatvárať sa priateľsky.

Minimalizácia konfrontácie

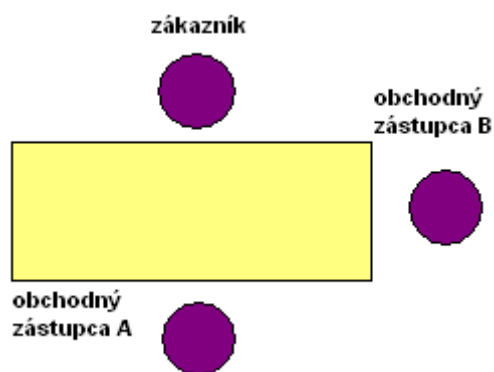
Nie je náhoda, že sa v kanceláriách často používajú okrúhle stoly – nielenže podnecujú reč tela k vzájomnej spolupráci, ale aj účelne vyplňajú priestor. Ak ste obchodný zástupca a chcete, aby sa váš zákazník cítil o niečo lepšie, posad'te ho chrbtom k stene.

Ak môžete, sadnite si v pravom uhle k svojmu zákazníkovi, ako je naznačené hore. Vyhnete sa tak teritoriálnej konfrontácii, roh stola sa využíva ako bariéra. Zákazník sa nebude cítiť ohrozený, obchodný zástupca môže udržiavať kontakt kútikom oka, čo nie je také provokatívne ako priamy kontakt očí do očí.

Tímová práca

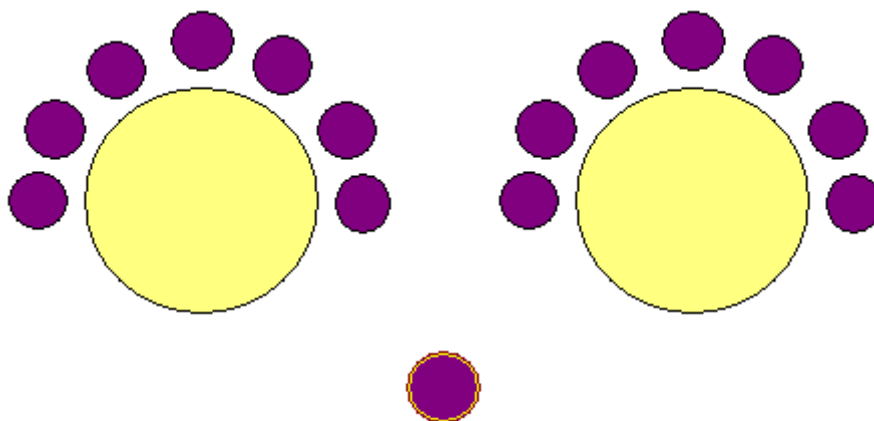
Nižšie uvedený plán rozsadenia osôb môže dobre fungovať, ak prídu k jednému zákazníkovi na návštevu dvaja obchodní zástupcovia. Ten, ktorý sedí naproti (obchodný zástupca A), by mal byť tým, kto sa bude skutočne starať o účet a kto už má za sebou predchádzajúcu schôdzku s týmto zákazníkom. Ten, kto sedí z boku (obchodný zástupca B), by mal byť spolupracovníkom obchodného zástupcu A, ktorý sa už predtým zoznámil so zákazníkoviými obchodnými záležitosťami. Obchodný zástupca B vzbudí záujem zákazníka tým, že ho požiada, aby si spomenul na svoje predchádzajúce skúsenosti s vonkajšími dodávateľmi, a zdôrazní všetky ťažkosti, ktoré sa možno vyskytli. Potom sa obráti na obchodného zástupcu A a spýta sa ho, ako by prekonal tieto ťažkosti. Súčasne vyzve zákazníka, aby sa zapojil do rozhovoru. Nastane situácia, keď obchodný zástupca B a zákazník hrajú spolu duet. Zákazník začne mať pocit, že obchodný zástupca B je vlastne tiež takmer zákazník a že obchodný zástupca A je v určitom zmysle ich „protivníkom“

Poslucháči

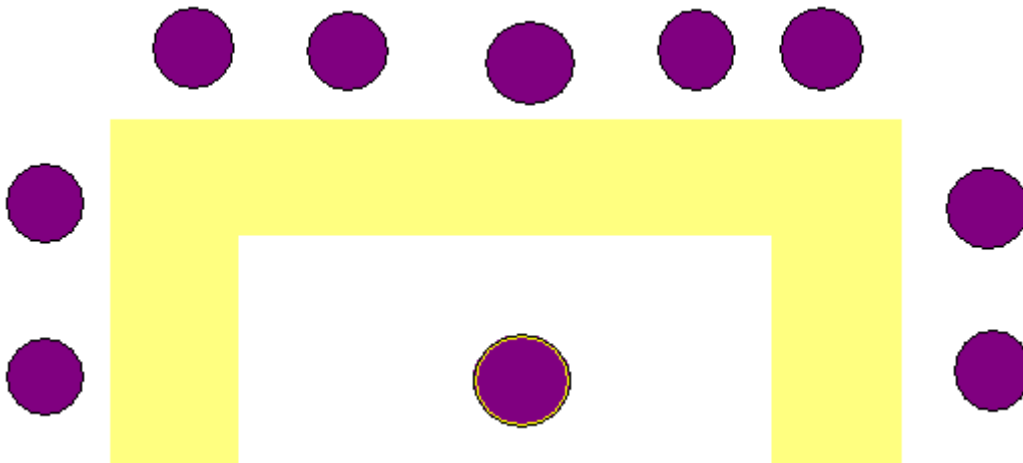
Dokonca aj prvotriedna prezentácia sa môže pokaziť, keď sú stoličky rozmiestnené tak, že to je poslucháčom aj rečníkovi nepríjemné. Bežnou chybou býva, keď rečník stojí príliš blízko pri publiku: navzájom si cudzí ľudia upadajú do rozpakov a sú nesvoji, ak sa im narušil ich priestor.

Rozsadenie v štýle bistra

Pri okrúhlych stoloch, kde okolo každého sedí približne šesť osôb, sa poslucháči cítia oveľa voľnejšie než v rovných radoch, čo sa zase často kladne odzrkadľuje v reakcii na rečníkov prejav. Toto usporiadanie však môže v poslucháčoch teritoriálne pocity. Môžu sa spojiť dohromady ako tím a provokovať rečníka – alebo s ním súťažiť – rovnako ako s ľuďmi pri susednom stole.

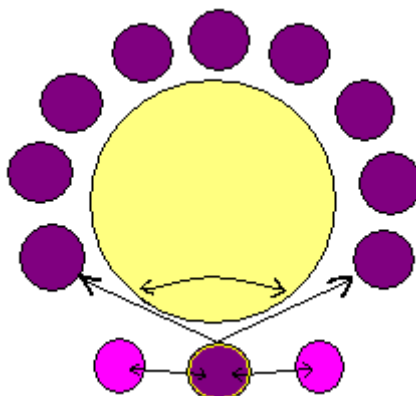
Rozsadenie do tvaru podkovy

Nie je náhoda, že pri prezentáciách malého a stredného rozsahu sa tak často používa „podkova“. Rečník môže vstúpiť do vnútorného priestoru, aby dosiahol užší kontakt s poslucháčmi, ale pritom nenarúša ich osobný priestor – sú v bezpečí na druhej strane stola. Rečník však musí skupinu stále oslovovať a využívať pritom „metódu majáka“ (dole), lebo inak by sa niektorí poslucháči cítili vyradení. Tento zasadací poriadok často spôsobí, že rečník dostáva veľa otázok, dokonca diskutuje, lebo každý poslucháč vidí na všetkých ostatných, a tak sa cíti vtiahnutý do diania.

Metóda majáka

Základom je: natáčanie tela raz doprava, raz doľava a zase naspäť, a pritom sa očami kontaktujete s čo najväčším počtom poslucháčov – najlepšie s každým z nich. Súčasne prechádzajte z miesta na miesto.

4.9.1.3 Rokovanie

Mnohé situácie v živote – dokonca aj v osobnom – treba rozdebatovať. Skôr ako začnete diskutovať, mali by ste si ujasniť, čo vlastne chcete dosiahnuť, a ako ďaleko ste

ochotný zájsť v prípade kompromisu. Ak pomocou znalostí reči tela dokážete nahliadnuť do stratégie protivníka, pomôže vám to.

Existuje len málo miest, ktoré by boli také citlivé a plné napätia ako rokovací stôl. Dalo by sa povedať, že práve tu má reč tela najväčší význam. Oči a (predovšetkým) ruky vašich oponentov vám z toho, čo o nich potrebujete vedieť, povadia oveľa viac než slová. Celý obchod, a napokon aj vaša existencia, môžu závisieť od toho, ako interpretujete gestá. Samozrejme, nejde len o posudzovanie oponentov – reč vášho vlastného tela toho môže prezradiť oveľa viac, než si uvedomujete. Ak budete vyzerat príliš uvoľnene, vzbudíte dojem, že vám chýba profesionálny prístup, alebo, na druhej strane, že sa usilujete priveľmi blufovať, ako máte všetko pod kontrolou. Je ľahké sklíznuť do zlej reči tela, preto si dávajte pozor na gestá. Uvedomelé držanie tela zvýši vaše sústredenie na maximum – sadnite si rovno, uvoľnite plecia, ruky držte tak, aby na ne protistrana nevidela a nezamestnávajúce ich prípadnými predmetmi na rozptýlenie, ako sú napríklad perá. Ak vediete rokovanie telefonicky, platí rovnaký návod, lebo také veci, ako je zlé držanie tela alebo nepozornosť, sa dajú vyčítať z hlasu, najmä ak je na druhej strane skúsený vyjednávač.

4.9.1.4 Ako byť asertívny

Žiadna kancelária nie je bezkonfliktovou oázou pokoja. Často tam zúri boj o prežitie toho najschopnejšieho, keď spolu kolegovia súťažia, diskutujú, navzájom si podmínovávajú postavenie a vytláčajú druhého zo stoličky. Ak chcete vo svete práce prežiť a ak sa vám má dobre dariť, musíte sa naučiť zvládnuť problematické situácie – a aj problémových ľudí.

Je veľmi nepravdepodobné, že sa po celý svoj pracovný život nestretnete s agresívnosťou, konfrontáciou, presilovou hrou a všetkými ostatnými druhmi ľudského správania, vďaka ktorým je život taký pestrý – a to najmä preto, že pracovisko je už podľa definície miesto, kde každodenne vstupujeme do vzájomných vzťahov s úplne cudzími ľuďmi, alebo prinajmenšom s ľuďmi, ktorých sme si nevybrali za priateľov či známych. Školenie sa bude zaoberať aj takou rečou tela, ktorá presadzuje vaše právo zaobchádzať s inými ľuďmi ako rovný s rovným, čiže, čo musíte robiť, ak sa dostanete

do konfrontácie s dominantným kolegom alebo s kýmkoľvek, kto je priveľmi sebavedomý, arogantný alebo jednoducho protivný.

Rozpoznávanie problematických typov

Reč tela rozlišuje tri typy „problematických“ osobností: tzv. dominantný samec, vševved a drvič kostí.

- Dominantný samec predstavuje osobu so založenými rukami v kombinácii so stoporeným telom zakloneným dozadu – tento postoj je typický pre vysoko dominantný cieľavedomý typ
- Vševved predstavuje osobu so spojenými prstami do špičky smerujúce dohora prezrádzajúce niekoho, kto „to všetko vie“. Toto gesto je časté najmä medzi právnikmi a revízormi účtov.
- Drvič kostí predstavuje osoby dominantného typu ktoré s obľubou podávajú kľčovito vystretú ruku obrátenou dlaňou dole, a pritom vás „zmrazujú“ upretým pohľadom, ktorým sa na vás dívajú zhora a pritom ani nežmurknú. Ak tomu chcete čeliť, vykročte pravou nohou dopredu a pritom uchopte podanú ruku, čím urobíte krátky, prekvapujúci výpad do agresorovej spoločenskej teritoriálnej zóny. Súčasne sa pokúste presunúť podané ruky do vodorovnej polohy tak, aby vaša ruka bola pokiaľ možno nad jeho, takže ju zdvihnete takmer na úroveň, kde sa podanie začalo. Stisk ruky je teraz neutralizovaný. Drvič kostí je vyvedený z konceptu výpadom do svojho osobného priestoru a v neposlednom rade aj tým, že nemôže nič robiť ani proti tomu namietat’.

Zamieňanie si asertivity s agresívnosťou

Ak vás nedávno povýšili a chcete si udržať, ako sa dá predpokladať, dobré miesto, bolo by veľmi žiaduce, aby ste sa zbavili prejavov reči tela, aké sú napr. agresivita, neprístupnosť, povýšenectvo, zveličovanie, či hranie presilovej hry alebo otvorená neslušnosť a podobne.

V minulosti ste možno videli svojich nadriadených, ako si osvojujú podobné pózy, a možno ste sa spytovali aj samých seba, ako je vôbec možné, že veria efektívnosti podobných „presilových hier“ zabalených do ošúchaných fráz. Je smutné,

že reč tela tohto druhu až príliš ľahko uplatňujú ľudia, ktorí sú neistí v úlohe novo získanej autority. Môže sa zdať, že je to užitočná pomôcka pri styku s podriadenými, ktorí sa stále čosi vypyujú, alebo s nejakým vyzývavo si pohvizdajúcim výrastkom, ale z dlhodobého pohľadu vám to posilniť autoritu nepomôže.

4.1.8.5 Klamanie

Klamanie nie je ľahké. Keď klamete, nervový systém uvedie do činnosti najrôznejšie samovoľné nekontrolovateľné signály: červenanie, potenie dlaní, sucho v ústach, svrbenie na nose a v hrdle. Skrývať takéto signály je samo osebe umením a vyžadujú si veľkú prax. Neskúsených klamárov môžete odhaliť podľa nezvyčajných prejavov v spôsobe ich reči: napríklad podľa spomalenej reči, odpovedaní až po odmlke a všeobecne podľa nedostatku spontánnosti. Môžu sa tiež vyhýbať používaniu prvej osoby, ako keby sa usilovali svoj podvod odosobniť. Skúsenejší klamári vedia obyčajne viac trikov. Ako vie väčšina ľudí, najlepším spôsobom, ako klamať, je držať sa pokiaľ možno dôsledne čo najväčšieho množstva prvkov pravdy, aby sa minimalizovali príznaky klamanie a bolo jednoduchšie udržať slová a reč tela vo vzájomnej zhode. Čím menšia je lož, tým väčšia je pravdepodobnosť, že úspešne prejde.

Najhorší klamári sú ľudia, ktorí sa snažia presvedčiť poslucháčov o správnosti svojich tvrdení používaním určitých signálov reči tela, o ktorých mylne veria, že vzbudzujú dojem čestného konania.

Základná chyba č. 1

Zámerné pozeranie do očí – ako dieťa vás určite často niekto vyzval: „Dívaj sa mi do očí a povedz to ešte raz“. Deti, mladiství a mladí dospelí majú tendenciu dívať sa bokom, keď nehovoria úplnú pravdu. Je prirodzené veriť, že keď sa budete niekomu dívať priamo do očí, posilníte dojem čestných úmyslov. No u každého, kto aspoň trochu rozumie reči tela, vzbudíte podozrenie, najmä ak urobíte ešte tú chybu, že nebudete žmurkať.

Správny spôsob – vedome sa dívate skôr na tvár než do zreničiek očí. V skutočnosti nebudete schopní vyhnúť sa priamemu pohľadu do očí úplne, ale snažte sa, aby to nebolo viac než tri štvrtiny času.

Základná chyba č. 2

Zmeny v hlase – keď klamete, má hlas tendenciu sklzávať do bezvýraznosti – preto si myslíte, že kontrolovaním dôrazu a intonácie bude vaša reč znieť presvedčivejšie. Nie je tomu tak. V spojení s upretým pohľadom do očí znamená zmena modulácie hlasu oproti normálu často lož.

Správny spôsob – Vedome si hovorte, že si v reči udržíte pokiaľ možno čo najviac zvyčajných „stúpaní“ a „klesaní“ hlasu.

Základná chyba č. 3

Telo je meravejšie než zvyčajne, či sedíte alebo stojíte – Je to, akoby telo v úsilí zatajiť skutočnosť stuhlo.

Správny spôsob – Je ťažké radiť, lebo „normálne“ držanie tela každého človeka je značne rozdielne. Ak ste osoba s veľmi čulými pohybmi, usilujte sa čo najviac uvoľniť

Základná chyba č. 4

Roztržité pohrávanie sa s rukami – Chvíľu máte ruky skryté za chrbtom, v nasledujúcej sekunde vám vkĺznu do vreciek, vzápätí ich vidno, ale prepletú sa s pažami, dlane smerujú dovnútra, hneď na to jednu ruku skryjete. Tieto činnosti vás usvedčujú s klamstva ešte viac, ak sa kombinujú s inými gestami ako napríklad dotýkanie sa tváre – poradie činností sa pri vyslovovaní lži často niekoľkokrát opakuje.

Správny spôsob – Majte ruky pokojné, pohybujte nimi iba vtedy, ak to potrebujete. Keď ich zopnete, môže to vyzerať, že sa príliš snažíte druhého „dostať“, takže nechajte každú kuku osobitne a buďte zdržanliví v gestách.

Medzi najlepších klamárov patria politici a právnici: ich hlavná metóda spočíva v tom, že neutralizujú reč svojho tela, takže ich gestá nevyznievajú ani pozitívne, ani negatívne. Skúsení politici vedia ako na to. Hovoria spôsobom, ktorý je pre nich zdanlivo špecifický: sebaisto, autoritatívne, bez emócií, nikdy im nechýbajú slová. Aby to dosiahli, používajú hlboký monotónny hlas s čo najmenším množstvom pohybov hlavy a tela. Keby sa odstránili slová, vydával by každý takýto rečník tie isté základné zvuky sprevádzané tou istou rečou tela – je to to isté divadlo, bez ohľadu na scenár.

Približovanie ruky k tvári

Keď klamete, nepocitíte nedobrovoľný zmätok alebo svrbenie v tvári iba poslucháč, trpí tým aj ten čo klame. Tieto typy pohybov vás skutočne prezradia, ľahko sa odhalia, ale ľahko im môžete aj predísť: jednoducho si poviete, že necháte na pokoji tie miesta, ktoré vás „hnevajú“.

Zúžené zreničky

Ani tí najlepší klamári na svete nedokážu zabrániť zužovaniu svojich zreničiek keď klamú. Ak je to možné, snažte sa, aby vám na tvár nepadalo svetlo, aby zreničky nebolo dobre vidieť. Skúsení vyjednávači sa často usilujú naaranžovať rozmiestnenie stoličiek tak, aby vám videli do očí, ale vy im nie.

4.9.1.6 Medzinárodná etiketa

Okrem toho, že táto kapitola opisuje dôležité skutočnosti vzťahujúce sa na zoznamovanie a pozdravy, oboznámi vás s mnohými ďalšími dôležitými podrobnosťami správania, s ktorými by ste sa mohli stretnúť na svojich cestách.

Európa

Európa má veľmi širokú paletu rozličných kultúr, preto sa vymedzenie prijateľného správania medzi jednotlivými krajinami veľmi líši. Všeobecne je rozšírený názor, že obyvatelia južnej Európy sú otvorenejší a komunikatívnejší než ich severní susedia.

Fínsko

- Muži a ženy, často aj deti vám pri predstavovaní podajú ruku.
- Nie je zvykom otvorene prejavovať emócie.
- Pri rozhovore je dôležité nadväzovať a udržiavať priamy kontakt očí.
- Ak budete stáť zo založenými rukami, bude sa to považovať za aroganciu.
- Ak si chcete preložiť nohu cez nohu, urobte to vo výške kolien, nie členkou.
- Fíni nejedia na ulici nijaké jedlo, vari iba s výnimkou zmrzliny.
- Pri jedle nikdy nevyužívajte prsty, dokonca ani keď jete ovocie.
- Nechávať jedlo na tanieri sa považuje za neslušné, preto si berte len také porcie, o ktorých viete, že ich budete môcť dojesť.

Veľká Británia

- O Britoch sa hovorí, že sú o niečo odmeranejší než ich susedia v kontinentálnej Európe. Podanie ruky je hlavným formálnym pozdravom. Nepoužíva sa pri neformálnych príležitostiach a mladší ľudia ho používajú menej než starší.
- Mimo rodiny a najbližších sú objatia a bozky veľmi vzácne.
- Dôležitá je zdvorilosť a preukazovanie úcty. Väčšina Britov disciplinovane čaká v radoch. Ktokoľvek kto sa predbehne, môže počítať s protestmi.
- V niektorých podnikoch stúpa obmedzovanie alkoholu pri obchodných obedoch.

Česko a Slovensko

- Najmä pri formálnych stretnutiach môžete zistiť, že si všetci pri príchode aj odchode podávajú navzájom ruky. Ináč sa Česi a Slováci na verejnosti vyhýbajú tesnému kontaktu.
- Pri jedle nedávajte lakte na stôl.
- Keď dojete, položte nôž a vidličku na tanier rovnobežne pred seba. Ak necháte nôž a vidličku na tanieri krížom, bude to personál považovať za znamenie, že ste len na chvíľku prestali jesť a mienite pokračovať.
- Pri obchodných obedoch, recepciách alebo iných príležitostiach spojených s jedlom sú pomerne časté prípitky. Hostiteľ sa ujme vedenia a keď vás vyzve, aby ste predniesli prípitok, mali by ste reagovať kladne a odpovedať.

Nemecko

- Muži pevne tisnú ruku a môžu ňou pritom raz potriať.
- Aj ženy a deti podávajú ruku, ale tisnú ju menej ako muži.
- Keď sa zoznamujete zo skupinou ľudí, podajte ruku každému z nich.
- Keď podávate ruku, nemajte druhú ruku vo vresku – ľudia to chápajú ako vyslovený prejav neúcty a urážky.
- Výmena vizitiek je rutinná záležitosť.
- V reštauráciách k vám môže vedúci podniku posadiť cudzích ľudí, ak má nedostatok miesta. Je to bežné, nemusíte sa s ním zhovárať.
- Nemci nehovoria rutinne „prosím“ a „ďakujem“. Nie je to neslušné.

Stredný východ a arabský svet

- Štandardný pozdravom v islamskej krajine je *salaam*. Predvediete ho tak, že sa pravou rukou dotknete hrude na mieste, kde máte srdce, potom pohybujete predlaktím v oblúku smerujúcom hore a von a vyslovujete pri tom slová „Essalam alaikum“ (Mier s vami). Skrátený *salaam* sa robí tak, že nakloníte čelo mierne dopredu a dotknete sa ho končekmi prstov.
- Arabskí muži používajú veľa telesných dotykov. Podanie ruky sa často predlžuje a muži, ktorí sa dobre poznajú, môžu jeden druhému stíkať lakte.
- Osobná zóna je menšia než v „západnom svete“. Muži stoja pri rozhovore oveľa bližšie pri sebe, než je zvykom na Západe. Odísť počas rozhovoru sa považuje za neslušnosť až drzosť.
- To čo je vyššie napísané, sa nevzťahuje na ženy. Muži a ženy stoja od seba ďalej než na Západe a neexistuje žiaden prejav náklonnosti na verejnosti. Muži, ktorí prídu na návštevu, by mali počkať, kým im arabská žena podá ruku.
- Muž, ktorý zdraví iného muža, ktorého dobre nepozná, si s ním podá ruku, zatiaľ čo muž, ktorý zdraví ženu, ktorú dobre nepozná, sa dotkne pravou dlaňou miesta, kde mu bije srdce.
- Vyvarujte sa ukazovania a nikdy neukazujte priamo na inú osobu. Je to vrchol neokrôchanosti.
- Než vstúpíte do domu alebo mešity, vždy si vyzujte topánky.
- Podrážky topánky alebo chodidlo sú najnižšie umiestnenou a najšpinavšou časťou tela. Je hlboko urážlivé ich niekomu ukazovať alebo ich naňho vystrkovať.

- Na jedenie, dávanie darčiekov a ich prijímanie používajte len pravú ruku. Vo všetkých islamských krajinách je ľavá ruka určená len na hygienické účely.
- Pri jedle podávajú Arabi množstvo tuhej, hustej, presladenej kávy v malých šáľkach. Ak chcete naznačiť, že už máte dosť, nakláňajte šálku prstami dopredu a dozadu.

Afrika

- V každej africkej krajine existuje veľká etnická rôznorodosť. V hlavných mestách a v rozvinutejších oblastiach sa západné zvyklosti väčšinou stretávajú s pochopením. Podanie ruky je najbežnejší pozdrav. Na verejnosti nedochádza medzi oboma pohlaviami ku kontaktu.
- Keď jete, dávate a prijímate veci, používajte na to pravú ruku: v moslimských častiach Afriky ľavú ruku používajú iba na hygienické účely.
- Ak vám dá niekto darček, zdvorilo ho prijmite. Odmietnutím vrháte na darcu hanbu.
- Nádoby s vodou alebo s doma vareným pivom možno nechať kolovať. Nie je však zvykom deliť sa o kávu, čaj alebo nealkoholické nápoje vo fľašiach.

Austrália a Nový Zéland

- Austrálčania a Novozélandčania sa zdravia pevným, priateľským podaním ruky.
- Nadviazanie a udržiavanie vhodného kontaktu očí je pri obchodnom schôdzkach veľmi dôležité.
- Na otázku: „Ako sa máte?“ je správna odpoveď: „Mám sa dobre. A ako sa máte vy?“ Nepodávajú podrobný opis svojho zdravotného stavu.
- Firemné vizitky sa síce vymieňajú, nie je to však taký významný rituál ako povedzme v Japonsku alebo Nemecku.
- Obyvatelia Austrálie a Nového Zélandu prejavujú tendenciu kladne oceňovať otvorené, neformálne spôsoby a správanie, ale nemusia im byť po chuti silne vyjadrované emócie, na ktoré by sa mohlo ľahko pozerat' ako na nevhodné citové výlevy.
- Polynézski Maurovia – domorodci na Novom Zélande – sa zdravia tak, že si šúchajú navzájom nosy.
- Medzi austrálskymi mužmi býva potľapkanie po chrbte hraničným gestom na vyjadrenie priateľstva a úcty.

- Zívanie s nezakrytými ústami odsudzujú Austrálčania prísnejšie, než je bežné, a často na ospravedlnenie dodávajú „Prepáčte!“
- Tak ako Briti, aj Austrálčania rešpektujú rady: keď čakajú, stoja disciplinovane v rade. Kohokoľvek, kto by nečakal na mieste, kam patrí, by ostatní vykázali naspäť, hoci aj násilím.

Indický subkontinent

- Hlavnou formou pozdravu pri stretnutí a lúčení na indickom subkontinente je *namaste*, hinduistický pozdrav, ktorý vyzerá tak, že sa ruky držia vo výške hrude, zopnuté ako pri modlení, a sprevádza ho ľahký predklon.
- Pri vstupe do chrámu alebo mešity by ste sa mali vždy vyzuť.
- V chráme alebo mešite by si ženy mali vždy zakrývať hlavu.
- Na jedenie, odovzdávanie alebo prijímanie darčiekov, pri podávaní nejakého predmetu alebo na ukazovanie používajte iba pravú ruku. Ukazovať by ste nemali len jedným prstom (to sa považuje za veľmi neslušné), ale celou rukou.

Čína a ďaleký východ

Čína

- Západný spôsob podávania ruky sa stáva čoraz bežnejšou formou pozdravu, najmä v obchodnom styku, ale kývnutie alebo poklona sú tiež v poriadku.
- Hostí Číňanom predstavujú v poradí podľa služobného postavenia hostiteľov.
- Potom pravdepodobne dôjde k výmene vizitiek. V ideálnom prípade by vizitky mali byť vo vašom jazyku a v čínštine. Vizitky odovzdávajú oboma rukami, lebo tento spôsob vyjadruje viac úcty.
- Potom si všetci sadnú a podáva sa čínsky čaj, zvyčajne v čajovej šálke s viečkom, pričom čajové lístky plávajú na hladine. Odfúknite ľahko lístky na druhú stranu šálky, alebo ich odhrňte viečkom.
- Číňania sa navzájom príliš nedotýkajú, stoja však pri sebe bližšie než ľudia na Západe. Mladí Číňania dnes ukazujú na verejnosti svoje city viac než kedysi.
- Číňania radi tleskajú, a to dokonca aj namiesto pozdravu. Mali by ste odpovedať takisto zatlieskaním.

- Číňania neradi hovoria „Nie“ a je možné, že potichu potrasú hlavou, keď sa im nebude páčiť, čo hovoria.
- V meste nedochádza na verejnosti k veľkému kontaktu očí, aj keď v menších obciach by sa mohlo stať, že Číňan na vás uprie zrak.
- Mlčanie je cnosť, výrazom slušnosti, zdvorilosti a očakávania. Pri rozhovore sa snažte neskákať do reči.
- Misky s jedlom sa držia pod bradou. S jedlom počkajte, kým hostiteľ nezdvihne svoje paličky. Číňania si môžu otierať paličky, aby odstránili prípadné triesky, bolo by však nezdvorilé, keby to urobil návštevník. Naznačil by tak, že mu hostiteľ mohol dať nesprávne paličky.
- Aj odmietnutie jedla sa považuje za nezdvorilosť.
- K Čínskej etikete patrí odmietnuť darčeky dvakrát alebo trikrát, až potom ich prijať, a to dokonca aj vtedy keď ich chcete.

Japonsko

- Tradičným pozdravom v Japonsku je poklona. Pomerne rozšírené je aj podanie ruky, ale s miernejším stiskom. Väčšina Japoncom považuje priamy kontakt očí za zastrašovanie.
- Otvorené preukazovanie emócií nie je vítané. Aj tie najmenšie gestá majú svoj význam, preto si treba dávať pozor a obmedziť gestá svojich dlaní a paží.
- Etiketa firemných vizitiek je vari ešte dôležitejšia ako než kdekoľvek inde na svete.
- Kľúčový význam má pozorné počúvanie a neskákanie do reči. Nikdy nezvyšujte hlas, ani sa „nederte do popredia“. Japonci neradi hovoria „Nie“ a preto je dobré si uvedomiť, že prikývnutím nemusia nevyhnutne signalizovať súhlas.
- Keď je niekto nachladnutý, je bežné, že si nasadí na tvár biele rúško z gázy.
- Japonská etiketa s jedálnymi paličkami sa veľmi ponáša na čínsku. Hlavný rozdiel je v tom, že Japonci držia misky nižšie.
- Bežný Japonský prípitok je „Kan-pai“ (Do dna).
- Keď vstúpnete k niekomu do bytu alebo reštaurácie, vyzujte si topánky.

Taiwan

- Zvyčajným pozdravom je podanie ruky, prijateľné je však aj prikývnutie (so sklopenými očami).

- Tak ako v iných ázijských krajinách sú aj na Taiwane vo vážnosti firemné vizitky, ktoré by ste si mali starostlivo prečítať a mať ich stále poruke.
- K starším ľuďom sa všetci správajú úctivo.
- „Nie“ tu dávajú najavo tak, že držia ruku na úrovni tváre, dlaňou von a pohybujú ňou dopredu a dozadu.
- Pri prípitku sa hovorí „kan-pei“.
- Pri odovzdávaní a prijímaní darčiekov používajte obe ruky.

Amerika

Kanada

- Štandardné je pevné podanie ruky s priamym kontaktom očí. Kanadania majú sklon k pomernej rezervovanosti a príliš negestikujú. Vo všeobecnosti nemajú veľmi v láske dotyky, vari okrem niektorých prípadov rozpačitého potľapkania na chrbte.
- V provincii Quebec sa hovorí po francúzsky a dodržiava sa tam veľa francúzskych zvykov

Spojené štáty americké

- Normou je pevné podanie ruky a dôverný kontakt očí.
- Pokrok v rovnoprávnosti pohlaví na pracovisku a v iných oblastiach života znamená, že v Spojených štátoch by sa na gavalierske gestá úcty k ženám, aké sa ešte stále dávajú nevinne najavo v Európe, často mohlo pozeráť ako na niečo nesprávne.
- Odmĺka v rozhovore môže v Američanoch vyvolať mimoriadne neprijemné pocity.
- Hvízdanie nie je prejavom posmechu, ako je to v Európe. Naopak, sprevádza potlesk.
- Návštevníci si môžu všimnúť, že v USA je zakorenené pomerne časté žmurkanie či prižmurovanie očí. Má rôzne významy, napríklad priateľstvo, flirtovanie, alebo „Žartujem“.
- Pri akejkoľvek obchodnej alebo spoločenskej príležitosti buďte vždy dochvilní a vhodne sa oblečte. Na neskorý príchod a nedbanlivosť sa pozerá ako na nedostatok úcty.
- Keď sa vás niekto spýta: „How are you?“ (Ako sa máte?), odpovedzte „Very well“ alebo „Fine, thanks“ (Ďakujem dobre“).

- Nikdy nefajčíte, iba ak je fajčenie výslovne dovolené. V mnohých štátoch zákon zakazuje fajčiť kdekoľvek na verejnosti, dostali by ste prinajmenšom pokutu.

Argentína

- Ženy zvyčajne neprehovoria s cudzími ľuďmi, kým ich nepredstavia.
- Argentínci majú radi presvedčivé gestá a vzájomne sa zdravia bozkom na líce.
- Správny prípitok je „Salud“ (Na zdravie).
- Významným obradom je pitie *mate* čiže paraguajského čaju. Ak vám ho niekto ponúkne, nikdy neodmietnite.

4.10 Mimoškoliace aktivity

Okolie školiaceho centra by malo ponúkať širokú paletu aktivít. Školení budú môcť vykonávať rôzne činnosti rekreačného, športového a poznávacieho charakteru. Zároveň budú mať počas svojho voľného času možnosť rozhodnúť sa, aké aktivity budú chcieť vykonávať. Okrem samotného školenia nebude nič záväzné. Prvé štyri dni budú mať zúčastnení možnosť podieľať sa na exkurziách organizovaných školiacim centrom a tým získať príležitosť spoznať okolie.

Úlohou školiaceho centra nebude iba vzdelávať zúčastnených v oblasti reči tela, ale aj oboznamovať školených hostí o všetkých potrebných informáciách, ktoré by mali vedieť. Školení sa budú môcť informovať aj pomocou telefónu 24 hodín denne.

Počas prvých štyroch dní budú zúčastnení môcť využiť exkurziu po okolí za rozličnými činnosťami. Exkurzia, alebo dá sa povedať výlety, sa budú vykonávať každý deň po ukončení školenia. Mikrobus v sprievode s vodičom a sprievodcom prevezie zúčastnených do lokality, kde exkurzia prebehne a následne po ukončení exkurzie ich privezie naspäť.

4.10.1 Exkurzie

Prvý deň – Turistika v Slovenskom raji (obec Stratená) a návšteva Slovenského krasu za účelom hubárčenia, ak je hubárska sezóna.

Druhý deň – Turnianska vinná cesta.

Tretí deň – Návšteva jaskyne Domica a kaštieľa v Betliari.

Štvrtý deň – Výber z aktivít – Turistika v Zádielskej doline, športový rybolov na jazerách v obci Hrhov.

Nasledujúce dni môžu školení sami zhodnotiť, aké aktivity chcú vykonávať počas voľného času. Budú mať možnosť vypožičania bicyklov zdarma a za poplatok sa budú môcť zvieť mikrobusedom do okolia za ľubovoľným účelom.

4.10.2 Itinerár

V tejto kapitole je opísaný priebeh jednotlivých dní exkurzie, ktoré záujemcovia navštívia.

Prvý deň: Návšteva Slovenského raja a Slovenského krasu.

Ide o nenáročnú túru, konkrétne výstup na Havraniu skalú. Trasa vedie po turistických chodníkoch a lesných cestách. Najnáročnejšia je časť strmých úsekov pri konci výstupu. Záverečný úsek, ktorý od Stratenského kaňonu prechádza popri hlavnej ceste, si vyžaduje zvýšenú opatrnosť. Orientácia je vďaka dobrému značkovaniu a sprievodcovi jednoduchá.

Popis trasy: Účastníci sa po školení a obede dostavia pred budovu Granária, z ktorého sa mikrobusedom presunú do obce Stratená. Z obce bude nasledovať túra.

Túra predstavuje najpríťažlivejšie časti južnej časti NP Slovenský raj, ktorého vzácne lokality sú v stálej pozornosti ochrancov prírody. Trasa vedie časťou NPR Stratená a vystupuje k miestu, kde sa nachádza tzv. Občasný prameň. Jej ďalším skvostom je výstup na vyhliadkový vrch Havrania skala. Druhá časť výletu ponúka návrat do Stratenskej doliny, ktorá je súčasťou NPR Stratená, a prechod krátkym Stratenským kaňonom. Začneme v Stratenej (805 m) a vydáme sa po zelenej značke (5727) severným smerom. Pôjdeme hore dedinou k cintorínu, neskôr strmo vystúpime cez lúku do lesa. Zárezom medzi Sokolými skalami a vrchom Marčeková sa dostaneme do menej náročného lúčneho terénu. Lesnou cestou pretraverzujeme popod Havraniu skalú k rázcestiu Občasný prameň (960 m), ktorý ako prezrádza jeho názov, púta nestálosťou svojho výtoky. Od prameňa sa vyberieme doľava a strmo hore po žltom značkovanom

chodníku (8769), až vyjdeme na Havraniu skalú (1 154 m) (najvyšší bod trasy). Tento dominantný skalný vrch na okraji krasovej Lipoveckej planiny je súčasťou rovnomennej prírodnej rezervácie. Havrania skala poskytuje ďaleké výhľady na južný Spiš a severný Gemer. Pokračujeme po žltej značke (8769). Zostúpime cez lúčnu Lipoveckú planinu, neskôr pôjdeme po lesnej ceste. V závere zostupu z cesty odbočíme doľava a po strmšom chodníku zídeme na úzku asfaltovú cestu v Stratenskom kaňone (815 m). Tam nás bude čakať mikrobús, ktorý nás prevezie naspäť do obce Jablonov nad Turňou a následne prevezie na vrchol Spodného vrchu, v ktorom počas sezóny a za predpokladu priaznivého počasia rastie hojné množstvo húb. Účastníci budú vybavení košíkmi a nožmi, ktoré im dočasne ponúkne organizátor výletu. Po skončení zbierania húb, odborník preberie každému, kto mal záujem zbierať huby, košík a vyselektuje prípadné nejedlé huby. Následne v budove Granária budú pripravené podmienky pre účastníkov zberu húb na spracovanie a sušenie húb. Huby si po skončení pobytu v Jablonove budú môcť zobrať so sebou domov.

Zúčastneným bude ponúknuté občerstvenie a potravinový balíček.

Časový harmonogram:

14.00 – odjazd z Jablonova nad Turňou

14.40 – príchod do obce Stratená

17.00 – odjazd z obce Stratená

Druhý deň: Turnianska vínná cesta

Z histórie a erbu obce Jablonov nad Turňou je zrejmé, že je vinohradnícka obec.

Obec využíva danosti málo známej, avšak v minulosti významnej vinohradníckej oblasti a ponúka ju ako svoj produkt. Tento produkt funguje formou občianskeho združenia, pod názvom KRASTURIST O.Z. Združenie bolo založené 30.01.2009 ako združenie fyzických osôb za účelom podnikania vo vidieckom cestovnom ruchu. Ide o sedem obcí susediacich dedín a mesta, ktoré ako svoj hlavný produkt ponúkajú Turniansku vínnú cestu. Tento produkt poskytne školeným prehliadku umožňujúcu spoznať históriu a súčasnosť Gemersko-Turnianskej oblasti, tradície a zvyky, pestovanie viniča a jeho spracovanie.

Turnianska vína cesta zahŕňa malopestovateľov viniča, malovýrobcov vína, poskytovateľov stravovacích a ubytovacích služieb, remeselníkov a združenia podieľajúce sa na rozvoji turizmu a cestovného ruchu v Slovenskom krase.

V Slovenskom krase od Turnianskeho hradu po Silickú Jablonicu sa nachádza úzka dolina Turnianskeho potoka, uzatvorená Dolným a Horným vrchom. Strmé južné strany Horného vrchu, od takmer holých vápenných bráľ po mierne svahy s ílovitou kamenistou pôdou, už aspoň tisíc rokov sú domovom hlavne na pestovanie viniča, ale aj ovocia rôzneho druhu. Bohatstvo tunajších lesov, vôd, sadov a viníc, ako aj neobyčajná krása prírody predurčili, že už v 13. storočí /odkedy sú prvé písomné záznamy/ tunajšie usadlosti boli významné a rozvinuté, ba dokonca sa tu nachádzalo aj letné kráľovské sídlo /Hrhov – Palota/. Podľa existujúcich oficiálnych štatistických údajov zo 16. storočia a z neskoršieho obdobia, malé územie Turnianskej župy bolo významným producentom vína na území dnešného Slovenska. Tak ako v dávnej minulosti chutilo tunajšie víno kráľom, tak aj v nedávnej minulosti chutilo významným osobám politického a hospodárskeho života.

Terroir tunajšieho územia /podnebie, pôda, krajina/ predurčujú, že tunajšie vína sú jedinečné, neopakovateľné a nenapodobiteľné. Na území prevláda teplé klimatické podnebie a pohorie okolo obce zadržiava zrážky. Pôdy na vápencových podlažiach sú optimálne vlhké a zároveň priepustné, čo spôsobuje zvýšenú kyslosť hrozna aj v dokonalom zrelom stave, čo sa prejaví aj v hotovom moku. Priemerné júlové teploty presahujú 20°C, kým januárové priemerné teploty sú okolo – 5°C. Prospešnejšie pre kvalitu vína sú veľké teplotné rozdiely nad ránom a cez deň.

Mikroklima /teplota, slnečné žiarenie a vlhkosť prostredia/ so správnym spôsobom pestovania, dávajú tunajším vínam jedinečný charakter, preto v minulosti tunajšie vína vždy konkurovali tokajským vínam v miestach ich hlavného odbytu /kúpeľne, pánske a administratívne sídla/. Vína z ostatných lokalít Slovenska boli považované za podradné. Kým v dávnej minulosti v tomto vinárskom raji sa dorábali len biele vína v posledných desaťročiach sa udomácnili aj modré odrody, z ktorých správnou technológiou vyrobené červené vína sú považované za vynikajúce. Intenzita farby, extraktnosť, tanín a kyseliny sa v nich nachádzajú v takej koncentrácii, ako v žiadnej inej oblasti. Pritom tieto vína majú tendenciu dlhoročného dozrievania.

Najrozšírenejšie pestované biele sorty viniča sú rizlingy /vlašský a rýnský/ , rulandské /biele a sivé/ veltlínske /zelené, červené a červené skoré/ muškáty /hlavne Moravský/ a Müller Thurgau.

Z červených najčastejšie prevládajú vína z Frankovky modrej, André, Cabernet Sauvignon, Svätovavrinecké. Pozornosť si zaslúži aj Zweigelt, Turan a Dornfelder.

Popis trasy: Účastníci sa po školení a obede dostavia pred budovu Granária, z ktorého sa mikrobusedom presunú do obce Drienovec. Z obce bude pokračovať trasa – Turňa nad Bodvou – Dvorníky – Hrušov – Jablonov nad Turnou.

Časový harmonogram:

14.00 – 15.00: Drienovec – Tvorivý dom na vidieku – ART farm

Umenie a tradície regiónu formou tvorivej vidieckej dielne - prehliadka alternatívnej galérie, malého múzea ceruziek.

15.10 – 16.10: Turňa nad Bodvou – Prútikárstvo

Návšteva a vzhladnutie tradičnej prútikárskej výroby, príprava prútia na spracovanie, namáčanie prútia, výstavná miestnosť s tradičnými výrobkami z prútia.

16.20 – 17.15: Dvorníky – Archeologické múzeum – Doba bronzová

prehliadka múzea - archeologické vykopávky nájdené v lokalite Dvorníky a okolia, prehliadka tradične zariadeného vidieckeho domu.

17.35 – 18.45: Hrušov – Rybárska chata

Prechádzka popri rybníkoch, večera pri rybníkoch: špeciality z rýb, rybacia polievka Halászlé, alebo špeciality z bravčového mäsa - Laci pečené a zeleninový šalát

18:55 : Návrat do Jablonova nad Turnou – Granárium – ochutnávka vín

Ochutnávka vína v zaujímavej vínnej pivnici: ochutnávka 5 druhov vína, k vínu sa podáva bohatá studená misa.

Tretí deň: Návšteva jaskyne Domica a kaštieľa v Betliari

Jaskyňa Domica je národná prírodná pamiatka svetového dedičstva. Nachádza sa v katastri obce Kečovo, jej dĺžka je 5368 metrov. Teplota vo vnútri jaskyne sa pohybuje okolo 10,2 až 11,4 C. Jaskyňa Domica spolu s jaskyňou Baradla vytvárajú unikátny jaskynný komplex, ktorý sa nachádza na rozhraní dvoch štátov Slovenskej a Maďarskej republiky. Na prehliadkovej trase, ktorej súčasťou je aj atraktívna plavba loďkou na podzemnej rieke Styx, si môžu návštevníci prehliadnúť nespočetné množstvo syntrových útvarov. Okrem tohto je jaskyňa aj významným archeologickým náleziskom, pretože v nej žil praveký človek pred 5 tisíc rokmi v mladšej dobe kamennej (neolit). Pri vykopávkach boli nájdené rôzne kamenné a kostolné predmety, ktorých časť možno vidieť aj vo vstupnej hale.

Kaštieľ Betliar je jeden z najkrajších slovenských kaštieľov a nachádza sa v obci Betliar v regióne Gemer. Tento dvojposchodový kaštieľ obklopený nádherným anglickým parkom dal postaviť na začiatku 18. storočia Štefan Andrassy a celá jeho história je spojená s týmto rodom. Zariadenie kaštieľa je pôvodné a jeho najväčšou cennosťou je ústredná knižnica uchovávajúca vyše 20.000 (podľa niektorých informácií dokonca 30.000) zväzkov - najmä teologických, historických, geografických a filozofických diel z 15. až 19. storočia, napísaných v 15 rôznych jazykoch. Okrem vzácnnej knižnice je v kaštieli vzácna zbierka obrazov a múzeum historického nábytku.

Samostatnou kapitolou kaštieľa je jeho park, ktorý je zapísaný v zozname svetových historických záhrad a je to aj najväčší udržiavaný park na Slovensku. Vznikol na ploche 70 ha a po celom obvode obklopuje kaštieľ. V parku sa nachádzajú aklimatizované exotické dreviny a kríky, slobodomurársky pavilón, romantický zámok pri rybníku, umelá jaskyňa a vodopád, záhradný letohrádok, fontány a sochy.

Popis trasy: Účastníci sa po školení a obede dostavia pred budovu Granária, z kadiaľ sa mikrobusedom presunú do katastra obce Kečovo, kde sa nachádza jaskyňa Domica. Následne po prehliadke jaskyne sa zúčastnení presunú do obce Betliar, kde prebehne prehliadka kaštieľa Betliar a jeho parku.

Časový harmonogram:

14.00 – odchod z Jablonova nad Turňou

14.45 – príchod do jaskyne Domicca

16.00 – odchod z jaskyne Domicca

16.30 – príchod do obce Betliar

16.45 – začiatok prehliadky kaštieľa Betliar

17.45 – koniec prehliadky, zúčastneným bude ponúknutý stravný balíček obsahujúci občerstvenie a jedlo. Možnosť prechádzky po parku okolo kaštieľa.

18.45 – odchod do Jablonova nad Turňou

19.05 – príchod do Jablonova n/T

Štvrtý deň: Výber z aktivít - Turistika Zádielska Dolina, športový rybolov na jazerách v obci Hrhov.

Štvrtý deň exkurzie, budú mať záujemcovia možnosť vybrať si z dvoch aktivít.

- Prvá aktivita má charakter ľahkej turistiky v štátnej prírodnej rezervácii Zádielska dolina, ktorá sa nachádza na rozhraní Košického a Rožňavského okresu, v katastrálnom území Zádielske Dvorníky. Tento monumentálny krasový kaňon je vytvorený potokom Blatnica vo vápencoch Slovenského krasu. Dĺžka doliny je skoro 3 kilometre, hĺbka kaňonu je takmer 400 metrov a šírka dna je 10 metrov. Zádielska dolina je veľmi zaujímavá i z hľadiska pestrosti fauny a flóry a je svetoznáma aj inverziou vegetačných pásiem. Vyskytujú sa tu viaceré endemické druhy hmyzu slovenského krasu, žijú tu vzácne plazy napr. krátkonožka panónska, užovka stromová, jašterica múrová a zelená. Z vtákov je zaujímavý výskyt bociana čierneho a výra skalného, z cicavcov je tu piskor horský. Dolinou vedie náučný chodník, ktorý po celej trase ponúka niekoľko zastávok s pútačmi a vysvetľujúcim textom. Zúčastnení budú mať zabezpečené potravinové balíčky.

- Druhá z možných aktivít je športový rybolov na jazerách Hrhova. Zúčastnení budú dočasne vybavení rybárskymi prútmi a ďalším vybavením, ktoré je potrebné na príjemný a efektívny rybolov. Obed bude realizovaný formou „ulov si svoj obed“, princíp spočíva v tom, že si zúčastnení budú môcť uloviť rybu a následne ju pripraviť na ohni. Bude sa tu nachádzať aj stánok s grilovaným mäsom, zeleninou, pečivom, vínom a iným občerstvením. Sprievodcovský personál bude musieť byť nápomocný pri činnostiach ktoré sa budú realizovať (použitie rybárskeho prútu, zaväzovanie háčika,

pitvanie rýb a ich príprava, predstavenie prostredia, podmienok a príležitostí trávenia času pri jazerách).

Tieto rybníky boli vybudované v 60. rokoch 20. storočia, pričom patria medzi najväčšie rybníky na území Slovenskej republiky. Nachádzajú sa pri obci Hrhov v Rožňavskom okrese v ochrannom pásme NP Slovenský kras. V súčasnosti je lokalita Hrhovských rybníkov evidovaná ako Významné vtáčie územie Slovenska. Žije a hniezdi tu celý rad chránených druhov vtáctva, z nich za spomenutie stoja volavky, kane močiarne, bučiaky veľké, trsteniariky, celosvetovo chránené chochlačky bielooké a mnohé ďalšie.

Časový harmonogram: po obede a skončení školenia sa záujemcovia zhromaždia pri Granáriu a následne sa pomocou mikrobusu presunú do vybranej lokality.

14.00 odjazd autobusu

14.10 príjazd autobusu k Hrhovským rybníkom

14.17 príjazd autobusu do Zádielskych Dvorníkov

16.40 odjazd autobusu zo Zádielskych Dvorníkov

16.47 príjazd autobusu k Hrhovským rybníkom

17.50 odjazd autobusu späť do Jablonova n/T

5. EKONOMICKÁ ANALÝZA PROJEKTU

Náklady na realizáciu projektu

náklady spojené so školením

- a.) pomôcky pre školených (poznámkové bloky, perá, ceruzky).....20 €
- b.) fixky.....10 €
- c.) biela magnetická tabuľa 200 x 120 cm so stojanom.....250 €
- d.) konferenčná stolička.....18 €
- e.) dvojmiestny školský stôl.....47 €
- f.) data projektor s príslušenstvom.....350 €

náklady spojené so školením - $(20 + 10 + 250 + (18*16) + (47*8) + 350) = 1294 \text{ €}$

Ďalšie náklady

pohonné látky – 15litrov benzínu = **21,20 €**

Mzdové náklady

Školiaci personál (Jedna osoba): **200 €**

Vodič mikrobusu (Jedna osoba): **50 €**

Celkové náklady potrebné na realizáciu projektu = 1565,2 €

Výnosy

Cena pre zákazníka:

Za stravovanie:	raňajky	2 €
	Obed	5 €
	Večera	3 €

Výnosy zo stravovania, na 8 dní pre 10 ľudí

$((2*8) + (5*8) + (3*4)) * 10 = 680 \text{ €}$.

Za ubytovanie:

Cena za prenájom jedného lôžka v ubytovni Jablonka je 10 € na deň. Ubytovňa ponúka 20 lôžok, jeden päť lôžkový apartmán s vlastným vchodom, jeden trojlôžkový apartmán a šesť dvojlôžkových izieb. Izby majú spoločné sociálne zariadenia a kuchynku (chladnička, plynový sporák s elektrickou rúrou, FTV, rádio)

Výnosy z ubytovania, na 8 dní pre 10 ľudí

$(8*10)*10 = 800 \text{ €}$.

Za školenie:

8 dňové školenie pre jednu osobu: 110 €. Pre 10 ľudí **1100 €**.

Z exkurzie:

Výnos z exkurzie predstavuje 65 € na osobu. Po odpočítaní nákladov exkurzie pre sprostredkovateľa (potravínové balíčky (3x na osobu), zabezpečenie vstupeniek do Betliarského kaštieľa, jaskyne Domica a poplatky zahrnuté v Turnianskej vinnej ceste) nám vyplýva, že čistý výnos za jednu osobu zodpovedá sume 45 €, pre 10 ľudí **450 €**.

Čistý výnos z projektu pre 10 ľudí zodpovedá sume 3030 €, po odpočítaní nákladov nám vychádza čistý zisk 1464,8 €.

6. NÁVRH NA VYUŽITIE VÝSLEDKOV

Vysoká nezamestnanosť, socio-ekonomické ťažkosti z obdobia po svetovej kríze, sužujú Slovensko ale aj celý svet. Potreba rozmýšľať novým spôsobom pri podnikateľských aktivitách je nevyhnutná. Progresívne postupy, dobrý manažment, inovatívnosť a správne plánovanie sú faktory bez ktorých by sa moderný podnikateľ nemal púšťať do podnikania keď chce dlhodobo existovať a konkurovať.

Na začiatok je dôležité si uvedomiť prečo je turizmus taký dôležitý pre obec Jablonov nad Turňou.

- Prítomnosť slovenského krasu ako národnej prírodnej rezervácie výrazne obmedzuje podnikateľov v ich aktivitách, keďže zásahy do životného prostredia sú možné iba v malej miere. Preto je nutné hľadať nové prístupy sebarealizácie podnikateľov v činnostiach ktoré sú prijateľné z hľadiska legislatívy a nedevastujúce životné prostredie.
- Turizmus je pomerne rýchlo sa rozvíjajúce odvetvie, ktorého prítomnosť môže evokovať vývoj ďalších služieb v obci.
- Obyvateľom obce sa ponúkajú nové príležitosti, v podobe nových služieb ktoré môžu využívať a na druhej strane vznikajú pre nich nové možnosti v podobe zárobkovej činnosti či už vo forme predaja domácich výrobkov alebo zárobkovou činnosťou priamo v rôznych nových službách.

Rozvíjať novodobé formy turizmu, ktoré sú netypické pre dediny na Slovensku je z hľadiska konkurencieschopnosti veľmi výhodné, pretože sa dá predpokladať, že sa dlhodobo budú môcť udržať v obci. Je ale potrebné si uvedomiť niekoľko vecí.

- Pre firmy sa vždy oplatí investovať do ľudských zdrojov, pretože zvýšená kvalitatívna úroveň pracovníkov, zvyšuje ich pracovný výkon, čo je pre firmy podstatný faktor. Takže sa dá predpokladať, že rekvalifikačné kurzy sú rentabilným spôsobom podnikania.
- Obyvatelia obce si musia uvedomiť, že príchod turistov je pre obec výhodný faktor a musia si uvedomiť aj, že sa k turistom (hostom) musia správať slušne a s úctou aby sa na území obce cítili dobre.
- Treba sa vyvíjať nepretržite a zavádzať nové formy rekvalifikačných kurzov a aktivít mimo-školiaceho charakteru pretože rozširovaním palety ponúkaných

kurzov, budú motivované ďalšie podniky, ktoré by záujem o investíciu do ľudských zdrojov mali.

- Treba neustále vymýšľať nové produkty a nestagnovať, aby sa zachovala prestíž a kvalita ponuky.

7. ZÁVER

Cieľom diplomovej práce bolo využiť čiastočne zrekonštruovanú historickú budovu na účely kongresového cestovného ruchu a v rámci neho vykonávanie rekvalifikačných kurzov. Pri návrhu využitia zrekonštruovanej budovy, pôvodne sýpky alebo Granária, ktorá sa nachádza v obci Jablonov nad Turňou v Košickom kraji, sme sa snažili skĺbiť účelovú a ekonomickú stránku riešenia a pritom ponúknuť okolitú prírodu a kultúrno-historické pomery ako doplnkový produkt.

Stále trvajúcou rekonštrukciou vznikol priestor na vykonávanie školiacich kurzov, potrebné bolo ale investovať do materiálno-technickej vybavenosti priestorov výkonu školení, aby sa mohli kurzy realizovať.

Dá sa očakávať, že využitím sýpky ako produktu ktorým obec disponuje, za predpokladu úspešnosti a dlhodobého podnikania v takejto forme, by sa mohli vyvinúť ďalšie zariadenia, ktoré by dotvárali ponuku a to hlavne v oblasti služieb ako napríklad nové stravovacie a ubytovacie zariadenia, ktorých zázemie by tvorili aj ľudia ktorí by navštevovali obec za účelom zúčastniť sa na školiacich kurzoch. Prilepšiť by si mohli aj miestni drobní podnikatelia alebo občania, ktorí by si mohli privyrábať predajom domácich výrobkov (vína, lekvárov, košíkov a pod.) a tým si výrazne zlepšiť svoj život a aj ekonomickú situáciu ako obce tak aj celého regiónu.

8. ZOZNAM POUŽITÁ LITERATÚRA

1. ADAMCZYK, G. TIZIANA, B. 2005 Reč tela - Jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla, 109str, ISBN: 978-80-247-1313-7
2. BALÁŽOVÁ, E. PAPCUNOVÁ, V. JARÁBKOVÁ, J. 2007 Cestovný ruch a samospráva. vyd. SPU Nitra 2007. ISBN 978-80-8069-862-1
3. BOROVSKEÝ, J a kol. 2008 Cestovný ruch - trendy a perspektívy. vyd. IURA EDITION, 280s. ISBN 978-80-8078-215-3
4. CARNEGIE, D. 1990 Jak mluvit a působit na druhé při obchodním jednání, 203 str.
5. CLAYTON, P. 2008 Reč tela – čítajte gestá, hovorte svojimi pohybmi, 168 str., ISBN 80-7181-118-1
6. FORET, M. FORETOVÁ, V. 2001 Jak rozvíjet místní cestovní ruch, vyd. Grada Publishing Praha, 178str, ISBN: 80-247-0207-X
7. HASPRA, R. a kol. 1997 Vidiecky turizmus a agroturizmus v zahraničí. vyd. Združenie podnikateľov agroturistiky Slovenska, 80s. ISBN 80-88731-04-6
8. JARÁBKOVÁ, J. Vidiek-nevyužitý potenciál z hľadiska cestovného ruchu. Vyd. SPU Nitra 2010. ISBN 978-80-552-0364-5
9. KASPAR, C. 1995 Základy cestovného ruchu. 142str., ISBN: 80-901166-5-5
10. KRÁLOVÁ, Z. 2009 Európske fondy pre Slovensko, vyd. Zastúpenie Európskej komisie v SR 2009, 81str, ISBN 978-80-89102-10-5
11. LOHISSE, J. 2003 Komunikační systémy – socioantropologický pohled, vyd. Univerzita Karlová Praha, 198str, ISBN: 80-246-0301-2
12. MACH, F. - BABINSKÝ, J. - BELAJOVÁ, A. a i.: Podnikanie vo vidieckom turizme a agroturizme na Slovensku. Bratislava. vyd. Réka, 1995. s. 191. ISBN 80-88731-02
13. NÉMETH, Z. 2006 SZÁDALMÁS – A történelem forгатagában, vyd. Bratislava, 171str.

14. NOVACKÁ, E. a.i. 2010 Cestovný ruch a európska únia. vyd. Sprint dva, Bratislava 2010. ISBN 978-80-89393-26-8
15. NOVACKÁ, E. PLESNÍK, P. 2000 Cestovný ruch v regiónoch a cezhraničná spolupráca, vyd. EKONÓM Bratislava, 134str, ISBN 80-225-1346-6
16. ORIEŠKA, J. 1998 Služby cestovného ruchu. 262str., ISBN 80-8055-110-3
17. ORIEŠKA, J. 2003 Kongresový cestovní ruch, vyd. Idea servis, 139str., 2003, ISBN: 80-8597-045-7
18. OTEPKA, P. HABÁN, M. 2007 Vidiecky turizmus a agroturizmus. vyd. NOI Bratislava, Nitra 2007. ISBN 978-80-89088-52-2
19. PATÚŠ, P. a kol. 1995 Podnikanie vo vidieckom turizme a agroturizme na Slovensku. Bratislava: Réka, 1995.
20. POUROVÁ, M. 1993 Agroturistika ako podnikateľská činnosť. Vidiecky turizmus a agroturizmus na Slovensku, Bratislava, 1993
21. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jablonov nad Turňou, 2008
22. ALMA-centrum obnovy s cezhraničným partnerom Aggteleki Nemzeti Park 2007, Štúdiá uskutočniteľnosti - Sýpky strážcovia hodnôt
23. www.slovenskyraj-info.sk/
24. <http://tvcesta.webnode.sk/>
25. <http://krasturist.webnode.sk/>

OBRÁZKOVÁ PRÍLOHA

Obr. 1 Sýpka v Jablonove nad Turňou pred rekonštrukciou.
Zdroj: Portál Alma centrum, 2010

Obr. 2 Sýpka v Jablonove nad Turňou počas prebiehajúcej rekonštrukcie.
Foto: Bc. Atila Kardos

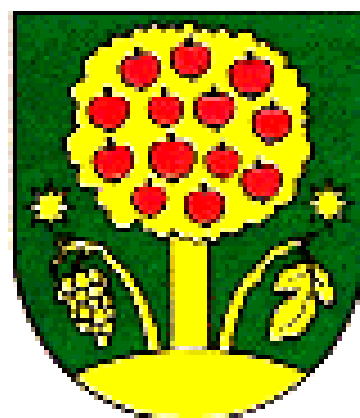

Obr. 3 Informačná tabuľa projektu „Sýpky ako strážcovia hodnôt – pamiatky v službách turizmu“.

Foto: Bc. Atila Kardos

Obr. 4 Znak občianskeho združenia Alma centrum s.r.o.
Zdroj: Portál Alma centrum, 2010

Obr. 5 Erb Jablonova nad Turňou
Zdroj: Portál obecnej stránky JnT.

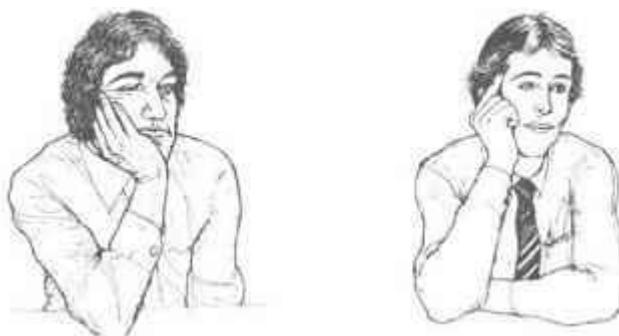
OBRÁZKOVÉ PRÍLOHY SÚVISIACE S REČOU TELA

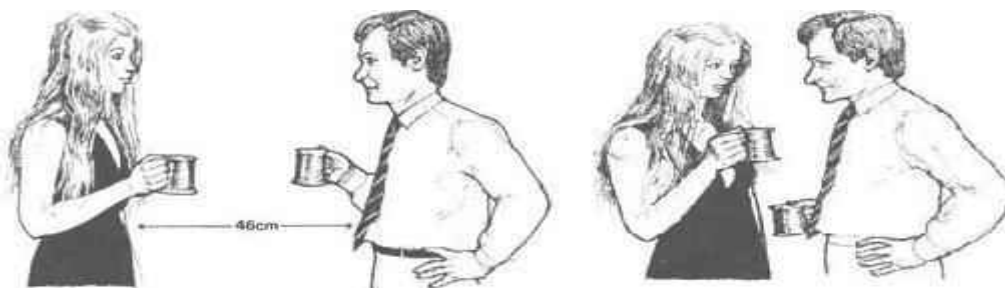
Obr. 6 Gestá tváre vyjadrujúce emocionálne postoje, (z ľava - neutrálny výraz tváre, zainteresovaný výraz tváre, výraz tváre vyjadrujúci nesúhlas).
Zdroj: portál indiabix

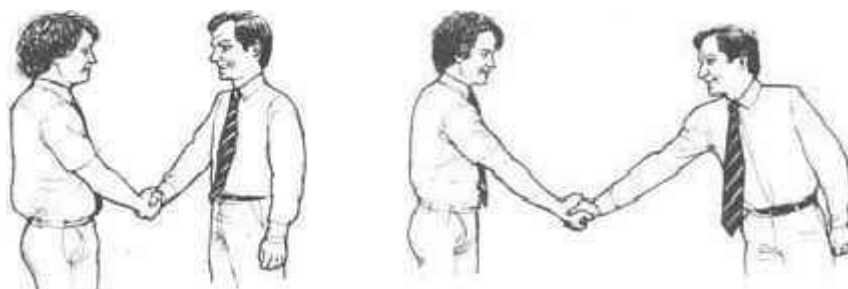
Obr. 7 Gestá vyjadrujúce klamanie pre rôzne vekové skupiny, (z ľava – klamanie dieťaťa, klamanie mladého človeka, klamanie dospelého).
Zdroj: portál indiabix

Obr. 8 Gestá vyjadrujúce postoj poslucháča, (z ľava – znudený poslucháč, zainteresovaný poslucháč)
Zdroj: portál indiabix

Obr. 9 Gestá zobrazujúce teritoriálne správanie, (z ľava – pozitívny postoj, negatívny postoj).
Zdroj: portál indiabix

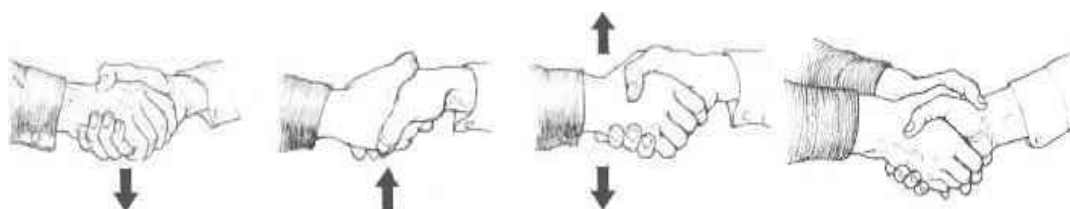
Obr. 10 Gestá podania rúk, (z ľava – správne podanie ruky, nesprávne podanie ruky).
Zdroj: portál indiabix

Obr. 11 Použitie pera na kontrolu pozornosti počúvajúcej osoby.
Zdroj: portál indiabix

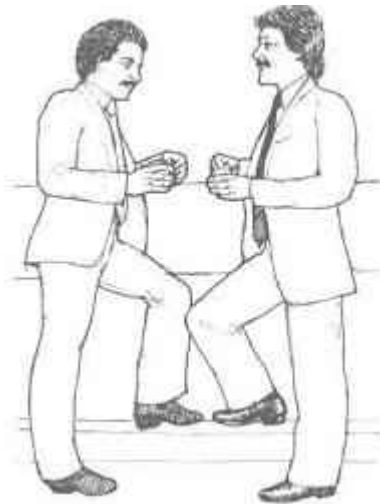
Obr. 12 Gestá dlaní, (z ľava – pokorná pozícia dlane, dominantná pozícia dlane, agresívna pozícia dlane)
Zdroj: portál indiabix

Obr. 13 Podanie rúk, (z ľava – dominantné podanie ruky, dôverné podanie ruky, kamarátske podanie ruky, tzv. podanie ruky „politika“ alebo tzv. „rukavicové“ podanie ruky)
Zdroj: portál indiabix

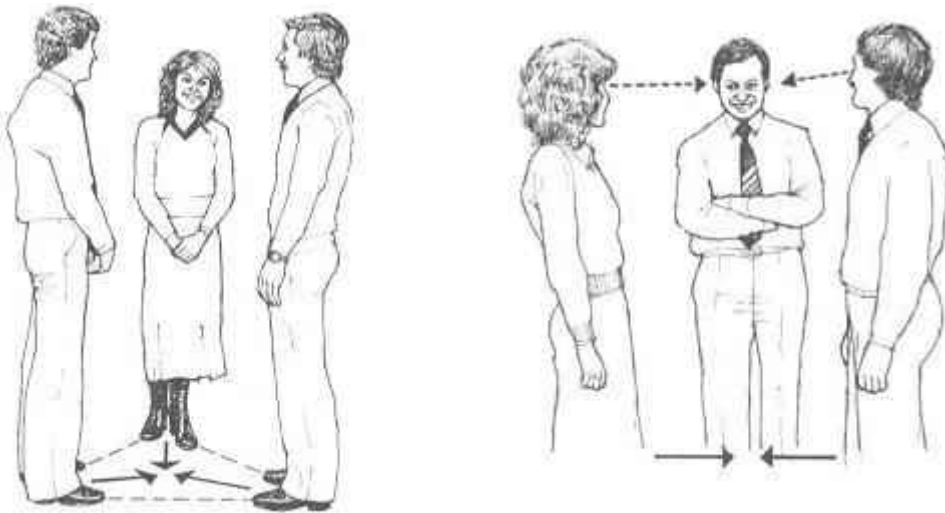
Obr. 14 Gestá vyjadrujúce hrdosť z vlastníctva
Zdroj: portál indiabix

Obr. 15 Napodobňovanie, (z ľava – napodobňovanie ako prejav súhlasu s názorom, gesto napodobňovania za účelom získania súhlasu od druhej osoby).
Zdroj: portál indiabix

Obr. 16 Gestá vyjadrujúce rozpaky alebo obavy, (z ľava – maskovanie nervozity, použitie kabelky ako ochrannej bariéry).
Zdroj: portál indiabix

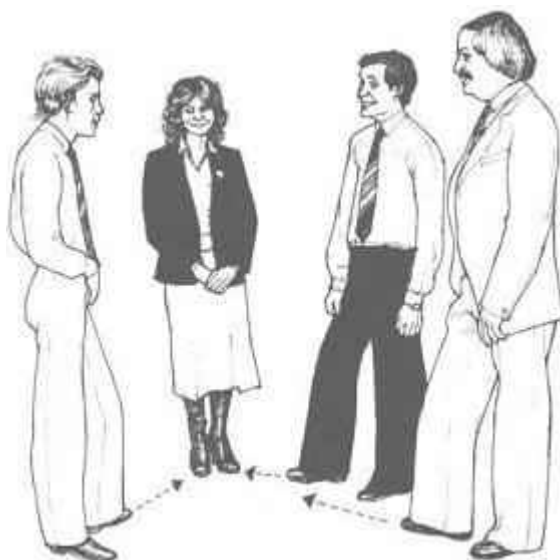
Obr. 17 Teritoriálne gestá, (z ľava – vytvorenie trojuholníkovej formácie na prijatie tretej osoby, tretia osoba nie je vítaná prvými dvomi osobami).

Zdroj: portál indiabix

Obr. 18 Gestá fajčiarov, (z ľava – gestá vyjadrujúce smelosť, uvoľnenosť, nadradenosť, druhý obrázok vyjadruje negatívny postoj a podozrievavosť).

Zdroj: portál indiabix

Obr. 19 Gestá chodidiel, vyjadrujú myšlienkové pochody (v tomto prípade sympatie).

Zdroj: portál indiabix